चेतसिंहविलासः   काव्यम्

~~२६६~~

२६५

२६१

८ पद [illegible] विलास.

ले. [illegible] अपूर्ण

कागज

F. 77

Missing G. #- 2, 3, 4, 15, 16 (5)

सं० २६९

१४६ ग्रहण

32

सं. २६९५

॥१॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ नित्यानुकूलसवन्धौ प्रकृतिप्रत्ययाविव ॥ लक्ष्मीनारायणौ वन्दे प्रतिभातिशा
यश्रिये ॥ १ ॥ वाल्मीकिव्यासयोः काव्येसु वर्णप्रकृती उभे ॥ ययोर्विकृतयो भूपाः कालिदासादिसूक्तपः २ ॥
रामायणे विलसति किमन्यकविसूक्तिभिः ॥ तारकाः केन भाव्यन्ते भ्राजमाने सुधाकरे ॥ ३ ॥ वाल्मी
किरुत्तमश्लोको रामश्च जगतीतले ॥ श्लाघ्यान्तिरूपणकाव्यं दण्डकारण्यमन्यतः ॥ ४ ॥ रामाय
णं महाकाव्यं कविताद्वत्तरोत्कयः ॥ श्यापोचलोत्थाः सरितः पारावारो महोदधिः ॥ ५ ॥ महाभारतनि
घानामल्पकाव्येषु नो धृतिः ॥ पल्वले पुरमन्ते किं मराला मानसौकसः ॥ ६ ॥ इक्षुर्वीज्ञ यदे को
ऽत्र भारतव्यदेशतः ॥ माधुर्यरससम्पत्तिर्यस्य पर्वणि ॥ ७ ॥ अपार्थंपदविन्यासः कवीनां नोप

रा० ॥१॥

विवेकिनः क्षमाशीलास्त्यक्तललक्ष्यादयालवः ॥१३॥ आराधने भगवतो दत्तवि[illegible]ज्ञाः प्रतिक्षणा
म॥ गोषु विप्रे देवेषु मुनिविप्रोत्कर्षवुद्धयः ॥१४॥ कृविज्ञाः प्रतिशाकृपुष्टतपसः सत्यवावो यनि
स्पृहाः ॥ शरणागतसंत्रासहारिणः प्रियवादिनः ॥१५॥ अनुग्रहाय शिष्याणां निग्रहाय दुरात्म
नाम् ॥१६॥ सुधांशुहालाहलयोरूपमावाचि विश्रुताः ॥१६॥ ब्रह्मचर्यापरा वाल्ये यौवने ध्याप
नप्रियाः ॥ वार्द्धक्ये चिंतितात्मानोऽवसाने ब्रह्मणि स्थिताः ॥१७॥ वयस्याद्ये धीतविद्या द्वितीयेऽ
र्थत्रैपैधिनः ॥ तृतीये शान्तमनसः तुर्ये ब्रह्मणि पदवि स्थिताः ॥१८॥ इतरांश्च साश्रयन्तः स्वाप्ये
मुत्सृज्य साधवः ॥ हांक्रादिप्रावदसाहप्पमुखहन्तः सुलक्षणाः ॥१९॥ वाचिकाये च मनसि विशुद्धि

॥५॥ 5

परमांगतः ॥ सत्यव्रतहरिध्यानैर्गौतमान्वयजा द्विजाः ॥ २० ॥ इत्यष्टाभिः कुलकम् ॥ गौतमस्यान्ववाये

भूदुत्तराशाविभूषणो ॥ उन्नते हिमवच्छृङ्गे गङ्गापूरद्वीजोज्वलः ॥ २१ ॥ कर्मोपास्तिज्ञानकाण्डमा

र्गत्रयविभासुरः ॥ कुलशर्मा द्विजः कश्चित्तत्रश्रौ विबुधोत्तमैः ॥ २२ ॥ युग्मम् ॥ तत्र वत्सं स्कृता ध्या३

वाणि वाणीव विमलाक्रिया ॥ किङ्किणेव फूवत्रासीत्तस्यावासद्रुमावल. ली ॥ २३ ॥ श्रोत्रस्तातु

म्भजन्मेव नीतवान्नीचतागिरम् ॥ गाम्भीर्यातिशये नैव चक्रे सिन्धोः पराभवम् ॥ २४ ॥ तयोर्वि

द्याविमस्त्रत्वान्मिश्रोपाख्यामुपागतः ॥ अलकारः सुमसामासीद्गौगतमवंशजः ॥ २५ ॥ स विज्ञा

पकलिप्रासमुदासीनो गृहादिषु ॥ धावारणासीनिवासे छ्याकृतवान्कृल्समभसुरः ॥ २६ ॥ इत्रि राम० ५

वेतसिंवेतसिंहविलासेमहाकाव्येगौतमान्वयवर्णनंनामद्वितीयंप्रकरणम्॥ अथान्तरेप्रशशासो
र्वींपवनारिर्नराधिपः॥ वाराणसीमधिष्ठायराजधानींपुरद्विषः॥१॥ चन्द्रवंशसमुद्भूतःप्रचण्ड
भुजविक्रमः॥ पवनारिर्महीपालोवभौभास्वानिवौजसा॥२॥ कदाचिदस्मिन्नृपतौजेतुंदूरगते
नृपे॥ हस्तुभिर्यवनैरेत्यगावोःस्वविषयाहृताः॥३॥ चतुरङ्गवलाधीशः॥ श्रुत्वाकाशीनरेश्व
रः॥ गवाहरणमुद्वृत्तम्लेछेभ्योक्रुध्यदुन्मदः॥४॥ पवनाम्नउजानातितन्नापत्यनिहंत्यसौ॥ मृगानि
वमृगाधीशोव्यसनहिंसदेर्षुता॥५॥ तेनैवकर्मणातस्यपवनारितिप्रथा॥ गुणप्रसिद्धना

॥६॥ 6 मानोमहीयांसोनपारमराः ॥६॥ म्लेछान्तकरणोद्युक्तेहयारूढेऽसिधारिणि ॥ तस्मिन्द्रवेजनोमेनेकथं
कल्कुर्भवोऽधुना ॥७॥ क्रियासमभिहारेणकुर्वन्नुर्यं व[illegible]भुवि ॥ आग्रहस्तस्यकेनापिनान्यथाकर्त्तुमे
ष्यत ॥८॥ एकदास्वप्नआगस्तनपस्वीकश्चि उज्वलः तमभावतराजानंसंबोध्यप्रणतेपुरः ॥९॥ नश्वरे
षुशरीरेषुममत्वमनुबध्यये ॥ नस्वार्थमवगछन्तितेमरुढमतयोनराः ॥१०॥ आर्यावर्तैककुलीनतंज्ञा
तिष्वाधान्यमत्रच ॥ तत्रापिसविवेकत्वंकस्यचित्पुण्यकर्मणः ॥११॥ चन्द्रवंशेसमुद्भूतिर्भूविधि
नयतेरिव ॥ आधिपत्यमकूपारावधिभूमावखण्डितम् ॥१२॥ मनोऽनुकूलाविषयाभूत्याद्भवध
राभुजः ॥ निरामयंशरीरंचेयस्यसोऽत्रैवदेवता ॥१३॥ देवोदेवाधिकोवापिसत्वंकाश्यपाधियस्ततः ॥ न राम ॥६॥

शंसकर्मा किं रत्नो म्लेछमात्रवधव्रतात् ॥ १४ ॥ अस्मैर्गोवोत्हताम्लेछैरन्यमन्वहं हतास्त्वया ॥ को वि
वेकोऽत्र भवतो निन्यतोऽनपराधिनः ॥ १५ ॥ यज्ज्ञातं जातमेवैतत्किमतीतानुचिन्तया ॥ भाविश्रेयो
नुचिंतयां ॥ यत्नः कार्यस्त्वयाऽधुना ॥ १६ ॥ आग्रहायणमासस्य कृष्णपक्षत्रयोदशी ॥ अद्येतो
मासषट्के नम्लेछचक्रे ॥ भविष्यति ॥ १७ ॥ काश्मीमुत्सृज्य गछ त्वं विंध्ये वसुमतीधरम् ॥ तत्र
स्थापय प्रभुस्वान्तं प्रज्ञा चस्वानुगामिनीम् ॥ १८ ॥ अर्थिभ्यो देहि दानानि भुंक्ष्व भोगान्मनोर
मान् ॥ पूजय हरिं शंभुं रविं दुर्गां विनायकम् ॥ १९ ॥ यजस्व विधिवद्यज्ञैः कीर्तिमर्जय
निर्मलाम् ॥ एतादृगेव समयो नाप्यभावीति चिंतय ॥ २० ॥ इत्युदीर्यगते तस्मिन्नृपस्त्विनि

त्व

॥७॥ हितैषिणि॥ प्रबुध्य राजा सहसा समुत्थाय कृताह्निकः। कलेः प्रागल्भ्यमालोक्य धर्मस्य च पराभवम्
विरक्तः सर्वभोगेषु शनैरर्थान्मुमोच सः॥ निवेश्य पवि~ध्यङ्गेरणिषु चानुवर्ण्यं यथाक्रमम्॥ पुनः का
श्यां समागत्य दानानि विदधावसौ॥२३॥ सर्वयापविमुक्त्यर्थं वाजपेयं चिकीर्षुणा॥ आमन्त्रिता
द्विजादिभ्यः समायाता यथ्यायथम्॥२४॥ प्राच्या उदीच्याः पाश्चात्या दाक्षिणात्याश्च भूसुराः॥ वेद
वेदान्ततत्त्वज्ञास्तपोदीप्ता मनीषिणः॥२५॥ युग्मम्॥ अध्वरे काशिराजेन नयो विद्यावतां विषु
सत्कृतेष्वपविद्धेषु तेषु कृष्णोप्युपागतः॥२६॥ उभाभ्यां मतिविद्याभ्यामिव स्त्रीभ्यां समन्वि
तः॥ स्वाप्रतिग्रहरश्मार्चीयरोवात्म्याग्निरिवोज्ज्वलन्॥२७॥ अभ्युत्थ्य नरेन्द्रेणाय यथाविधि स रम॰
॥७॥

ताऽर्हराः ॥ नवीनासनन्नासीनो विनीतेनाम्यमाष्यत ॥ २८ ॥ [redacted] अद्यजन्मकृतार्थं मे गुरूरद्यास्मि राजसु
त्वयासम्भावितो यस्मात्पदव्या योजरेणुभिः ॥ २९ ॥ इमे दारा इमे भृत्या इमा राज्य विभूतयः सर्वे पित्वदधी
नास्मः शाधि नः करवाम किम् ॥ ३० ॥ वर्धिर्वर्षा एपतीतानि काश्यपा राज्यं प्रशासतः ॥ उत्तरोत्तर मुत्कर्षो
नापकर्षः कदाचन ॥ ३१ ॥ पुनर्दिनं पुना रात्रिः पुनर्वर्षा पुनः शरत् ॥ एवमेव गतः कालो चिरेशोषः
को पि नेक्षितः ॥ ३२ ॥ उत्पातावहवो लोके दृश्यन्ते प्राणिदुःखदः ॥ भिद्यन्ते हृदयो द्वेगो जायते तीव्रमे
धुना ॥ ३३ ॥ सहा मेत दाधाय पुनर्धर्मपरायणो ॥ स्वछन्दो विवरिष्यामि व्रतमभूतो यथा मुनिः ॥
३४ एकं वृत्तं मेम वृत्तमन्त्रेछानां प्रत्यहं वधः ॥ संकल्पितः सवा कार्यो मया सर्वात्मनेति धीः ३५ ॥

ॐ

॥ ८ ॥ स्वंधर्ममवरुह्य लोको लोकः कोऽपि कस्यचिन्न गोप्तेति ॥ न चेत्तोरमतेऽर्थेषु वनमेवावगाहते ॥ ३६ ॥ सोऽहं सर्वं स्वमु-
8 त्सृज्य ब्राह्मणेभ्यो यथाविधि ॥ कृतकृत्यो भवानीति प्रार्थये त्वां जगद्गुरो ॥ ३७ ॥ इति सम्प्रार्थ्य भूपाल-
स्तस्मिन्मासि गुरोः पुरः ॥ कृष्णशर्मा च तत्रोच्चै रोचमानस्तपोभरैः ॥ ३८ ॥ सम्यग्व्यवसिते राजन्नभव-
तापुरा पुण्यशालिना ॥ वैराग्येणाथ तुष्टः सन् मोहसेऽर्थे द्विजन्मसु ॥ ३९ ॥ अथ करालः कालोऽग्रे कलि-
रायाति दुर्धरः ॥ वर्णाश्रमविभागाध्वा समुच्छेदं गमिष्यति ॥ ४० ॥ म्लेच्छाश्चैश्वर्यमाप्स्यन्ति पृथि-
व्यामवस्वखिते तं ॥ राजानः प्रायशो गुहा गिरिद्रोणीरूपाश्रिताः ॥ ४१ ॥ सत्त्वविप्लुत्यदयो ज्ञात्वा
कलिमुपागतम् ॥ शारदांग छविश्लिष्टांसते श्रेयो विधास्यति ॥ ४२ ॥ इति सस्मितमाभाष्य मि- एम०
॥ ८ ॥

तेच तपसां निधिः ॥ अभून्मुद्राधरमुखो राजा चाथ क्रियापरः ॥ ४३ ॥ क्रियावसाने विप्रेभ्यो पश्चे (?) छ
वसुधाधिपः ॥ गोभूहिरण्यवस्त्रादि दत्तवान्बहुमानयन ॥ ४४ ॥ यथाकाममवाप्तार्थे प्रथम
स्वाश्रमं प्रति ॥ प्रयातास्तु यातेषु हंसभेत्ते धरेश्वरः ॥ ४५ ॥ क्षेत्राद्वहिः कृतावासः हंसो भी
मेश्वरान्तिके ॥ पर्यचर्यत भूपेन त्वाभ्यां स्त्रीभ्यां समन्वितः ॥ ४६ ॥ एवं बहुतिथे काले गते वसु
मतीश्वरः ॥ छलेनास्मै ददौ ग्रामं श्रवणद्वादशी दिने ॥ ४७ ॥ दत्ते दात पुरं हंस शर्म्मर्षी पव
नारिणा ॥ वनसीमाघ्यवच्छिन्नो हंसस्तेन प्रसीदतु ॥ ४८ ॥ अथ तान्कूलमुत्कील्य वाचयित्वा
क्षरत्त्वजम ॥ सत्रासे नमतैर्दाक्षु पेत पोधनः ॥ ४९ ॥ अप्रतिग्रहतो धर्म्मापघ्यत्व पाच्याविद्वितो स्पह

दातेष्य

इति ता म्रपत्र स्य मध्ये संलिख्य भूपति संस्रति ग्रा हयामास गोत्रं स छलतः पुरस्र गतिग्र हीते थपुरे ता म्रते
हुत्ता तो पिति किंचि न्मा तिन्यमा यां ...

॥ ९ ॥ म॥ काश्यपाधिपयस्मादचिराच्छ्रुतस्त्वं वभविष्यसि॥ ५०॥ अराजकोयं विषयो भूयोभिरक्ष्यवत्सरैः॥ त्व
द्दत्तेऽत्रपुरे काश्यपं महं प्रपंपलक्ष्यतेन्नयम् ॥ ५१॥ दस्युधर्मे स्थितान्दस्युद्रान्म्लेच्छभावमुपागतान्
9 विध्येत्वदृशाज्ञानाज्ञामदप्रपप्रहरिष्यति॥ ५२॥ तंपेपेऽनुचरिष्यंतिगोतमान्वयभूषणम्॥ ते
तेषाप्स्यन्तिभूभागा न्कृविर्भोगानिवामरा॥ ५३॥ भाविनोऽर्थस्यलोप्योनेत्याहुः सत्यं मनीषिणः
अन्यथात्वादृशान्माहृग्वेचनेकथमाप्नुयात्॥ ५४॥ अभूतपूर्वस्तमसो वेगोयंमेदुरूद्भुरः॥ मारू
तस्येवचरणस्यतपः फलनिधानतः॥ तमसोपि करोन्त्यन्तेवहूनामेकवर्त्तिनाम्॥ स्फुलिंगकणमा
त्रेणादत्यन्तेनकतिदुमाः॥ ५५॥ नरघ्यराजसंस्यानएमागमनकर्मणा॥ घनेनेवतिरोभूतो एम०
॥ ९ ॥

विमलो ज्ञानचन्द्रमाः ॥ ५६ ॥ न तमः सदृशः शत्रुरस्य कोऽपि विचार्यताम् ॥ येनान्धः क्रियते सद्यो यस्मात्पा
तः पदे पदे ॥ ५७ ॥ क्वाहं प्रशान्तहृदयः क्व त्वं हिंसापरायणः ॥ एकदेशावस्थितिं नौ कुर्वते विधये न
मः ॥ ५८ ॥ नावस्थेयं त्वया कापि पापाय वने म्यो महद्भयम् ॥ उपस्थिते साम्प्रतं तेव त्तन्निवारक ईश्व
र ॥ ५९ ॥ तपःप्रभावसम्पन्नो योऽतिमातिशयस्पृशा ॥ गिरा निरस्य राजानमस्मरत्स द्विजः शिवम्
॥ ६० ॥ राजापि स्वात्मनो दोषं मन्यमानोऽधिकं ततः ॥ प्रति चुक्रोध नो नस्मै विवेको हि सतां सु
हृत् ॥ ६१ ॥ नाहं स्वराज्यच्युतितो बिभेमि न च मत्सुतः ॥ अचलानामपि क्षोभो मदितित्रास एव
नः ॥ अवोचः सत्यमेवं त्वं भाविकेन निवार्यते ॥ शिरसाङ्गीकृतः शापः पाममाया तु साधवः शक्ती

॥१०॥ शाडुर्गोविन्ध्याद्रेःपर्वमेवनिजोज्जनः॥ कृतसम्प्रतिभागोस्तिस्वमात्रोहमिहस्थितः॥ ६७॥ पुरागोब्राह्म
10 तागावोपवनैर्ममजीवनः॥ प्रत्यहंतद्धृधस्तस्मात्प्रतिज्ञातोमयागुरो॥ ६८॥ अद्यावधिनमेके
श्चिद्दृष्टपर्वदःपराभवः॥ पवनारिरहंतेभ्योभीत्वायानिकप्यवने॥ ६९॥ अनुयान्तिसहस्त्रमामे
करूपाःप्रतापिनःवीरास्तीक्ष्णानिसर्गेणभास्करंकिरणाइव॥ ७०॥ संशासकैरेकधर्मैस्तैः
सहस्त्रेणदुःसहैः॥ पवनान्यातपिब्धामितेप्यवायातप्यन्तुमाम्॥ ७१॥ इतिसकल्पयतिघ्रा
मिमहेघ्रावलीयसी॥ त्वयादातपुरेस्थेयंध्येयंगौरीपतेःपदम्॥ भावयैनास्वतंत्रेणक्षमस्वा
गोमयाकृतम्॥ इतिव्यात्दृस्पर्भपालःप्रणानामकृतांजलिः॥ ७२॥ विप्रोपिक्षणकोयार्थिंःप्र एम०
॥१०॥

रणमन्ते धराधिपम् ॥ अश्वमेधोऽस्य वचने धर्म्मैर्विससर्ज गृहं प्रति ॥ ७४ ॥ अथ पंचसु मासेषु गतेषु पव
नाधिपः ॥ आकर्ण्यन्महतीं सेनामार्यावर्त्तपतीदृतिपिवान् ॥ ७५ ॥ तत्र देशावशीकार प्रोठाहंकार दु
र्मदः पवनेशाः सम्प्रेत्य वपुपुधे पवनारिणा ॥ ७६ ॥ मासान्ते क्षीणसामर्थ्यं हतसेनापुरःसरम् ॥ आ
रणे विर्योजयामास पवने शोनरेश्वरम् ॥ ७८ ॥ तदारभ्य० न कोप्यासीद्राजा काश्मिषु वंशजः ॥ विभ
ज्य पवने रेवभुज्यन्तेऽस्माद्दिशोऽखिलाः ॥ ७९ ॥ योजनं पश्चिमे काश्यपाः प्रागबोधचप्रयागतः ॥ पुण्यं
शातपुरं रूपमोऽध्यस्याभ्दीमेश्वरान्तिके ॥ ८० ॥ यो ताम्बरैणशाल्मेनवनमालावलम्बिना ॥
श्रीमता रक्षितं शातपुरं चक्रिभतेव यत् ॥ ८१ ॥ तदधिष्ठापयद्देवः पत्यहं मणिकर्णिकाम् ॥

॥११॥ सीमन्तेषराधिपम् ॥ व्यास्याम व व नैर्वर्मैर्दिव्य मर्व लेम हंसति ॥ ८० ॥ अथ पंचसु मासेषु स्नातुमम्मापयेो

॥ भर्त्ता विप्रवेशं च समर्वितुम् ॥ ८१ ॥ पूर्वमाह्निकमाधाय गृहे वसुपतीश्वरः ॥ माध्याह्निकक्रियाकाल

मकरोज्जाह्नवीतटे ॥ ८२ ॥ एवं दानपुरस्यानुर्विधानुरिव कर्मणः ॥ कृत्स्नस्य कालोत्पकामदुधतो

पतिव्रते ॥ ८३ ॥ इति श्रीचेतसिंहविलासे महाकाव्ये कृष्णमिश्रकौशीमण्डलस्थितिपवनारि राज्यच्यु

तिवर्णनं तृतीयं प्रकरणम् ॥ अथ केनापि कालेन पुत्रौ सुषुवतुः शुभौ ॥ पत्न्यौ तस्य प्रशस्तस्य

तयोर्विद्यासमाधिभिः ॥ १ ॥ तयोर्ज्यायान्देव इति कनीयान्नाम इत्सभूत ॥ उभौ सुकृतकर्माणौ वि

नयग्राहिणौ गुरोः ॥ २ ॥ हन्तकौतलब्धविद्यावुपनीतौ विधानतः ॥ हृत्तेन सर्वलोकस्य तौ मनोजह्रतुमशा ग्र०

॥११॥

म् ॥ ३ कृष्णशर्मणास्तु तेनैकाप्यपामोक्षमुपेयुषि समार्येऽप्यनयोर्वंशो यत्र ख्याते धरातले ॥ ४ देवशर्मा
समुत्सृज्य ग्रामं दानपुरं पितुः ॥ क्षात्रधर्मे स्थितोऽप्यत्र निवासमकरोद्द्विजः ॥ ५ रामशर्मा तु तत्रैव
कृत्वा दानपुरे स्थितिम् ॥ प्रजासंरक्षणायासीच्छास्त्रः शस्त्रवानपि शास्त्रवान् ॥ ६ ॥ अपदानपुरेषु
ग्पेतिष्ठतो रामशर्मणः ॥ अन्वयः पप्रथेऽस्मोऽदिवीव विबुधद्रुमः ॥ ७ ॥ इरेहृत्रिगते वंशे रामस्य
विमलात्मनः ॥ अज्ञनिवृत्तिमानिघः प्रवीरो मनुरज्जनः ॥ ८ ॥ गुरोर्वैवसिष्ठ इवासीद्वदान्यः श्री
लसागरः ॥ मधुरोक्तिः स्फुरच्छक्तिः सदासक्तिः सगौतमः ॥ ९ ॥ चत्वारस्तस्य तनयाः कोपाला
धिपतेरिव ॥ तेजस्विनः सत्यसन्धा दिगन्तख्यातकीर्तयः ॥ १० ॥ तेषु राम इव श्रीमान् लौकिक

॥१२॥ पराक्रमः ॥ प्रथमोभूत्सुप्रथमो मनसाराम नामकः ॥ ११ ॥ प्रचण्डतरदोर्दण्डखण्डितारातिमण्डलः ॥ आ
12 खण्डलइवाखण्डप्रतापोभूत्सगौतमः ॥ १२ ॥ दशरामो दयारामो मायाराम इतित्रयः ॥ अनुजग्मुर्धा
तरस्ते समया इव भास्करम् ॥ १३ ॥ शौर्यदानयशोधैर्यगाम्भीर्यदयाक्षमा ॥ नयो विनय ऐश्व
र्यमनसारामगा गुणाः ॥ १४ ॥ तस्य दातपुरे प्रास्य गौतमानाशिरोमणेः ॥ पत्नी नन्दकुमार्यासील्ल
क्ष्मीरिव मधुद्विषः ॥ आराधयत्सपत्नीको मनसाराम ईश्वरम् ॥ अखण्डितयशस्तेजस्तनयप्राप्ति
हेतवे ॥ १५ ॥ राज्ञी नन्दकुमारी सा कदाचिद्व्रतकर्षिता ॥ रोक्षिष्ट स्वप्न आयान्तं केचित्तेजस्विनं द्विजं
॥ १६ ॥ अम्बेत्यप्रणामन्नैसोऽदात्तस्यै स्वस्तरोः फलम् ॥ एकवीरप्रसूरेधीत्याशिषा सह भूसुरः ॥ रा०म०
॥१२॥

कुर्दोऽभ्युदितो यया मुदित दृग्दमाऽऽरव जगद्दा ह्लादया मा समनसा रामन्नेनेनमः २

॥१७॥ अनन्तरं विबुधैर्वाप्रसन्नाः स्वप्नवेदितम् ॥ आख्याय भर्त्रे निश्चित्य पुत्रजन्म मुदं ययौ ॥१८॥
लोकयांप्रासं पत्क्तं गर्भं धत्तवती ततः ॥ जगदभ्युदयापर्याय मनसाराम वल्लभा ॥२०॥ अनन्यममभव्यो
मप्रसन्नं हरितामुखम् प्रसोत् दिसुखं यहेव लिवन्यसमुन्दवे ॥२१॥ विबुधानन्दमाधत्त प्रका
शवत्कुले गुरोः ॥ मनसाराम जन्मा सौ रत्नैरिव महार्णवः ॥२२॥ एतायार्कयशापञ्चजौ पुगयन्मास
मज्जन्मासौरत्नै यन्नयन ॥ सतां वक्राम्बुजे चक्रे विकसत्संकुचद्विषाम् ॥२३॥ सेनाम्बवरणा भूसैः प
रार्गैर्भूसमुत्थितैः धमायितः एता यान्निस्तस्या धाक्षी द्विषां पुरः ॥२४॥ दिग्दन्तिदन्तस्तम्भे भुगुणो
रालम्बयन्निजैः ॥ जगत्सेनाय नुत्यै सकीर्तिमुक्ता विनायकम् ॥२६॥ रामे सीतेव रक्तायाजनतास्मि

न्वयात्तदा ॥ प्रतापानलमध्येपि नापतापमयापधीः ॥ २७ ॥ प्रतापार्कयशस्तोमसोमसंगत एक
दा कालः सद्विपत्ताकान्तावक्त्रेन्दोरकरोद्यमाम् ॥ २८ ॥ स कर्षणाः समनसः कामपालः सतामभात् ॥
उग्रो रिणां पुरां हर्त्ता कीर्त्यासितावुभावपि ॥ २९ ॥ सततस्नपनश्वासैः सहस्रभुजमर्द्दैः ॥ सुरासु
राधीश्वरयोः श्रियमेकोवभार सः ॥ ३० ॥ तस्मिन्नवति गां धर्मी कोपि कस्य न किंचन जहार किंतु
सर्वेषां स एको मन्मनोहरः ॥ ३१ ॥ आरम्भास्तस्य केनापि नाज्ञायन्त मनीषिणः । तन्न वकार्ये राव र
कुरात्मनः फलैव निर्जिताम् ॥ ३२ ॥ तद्ध्या विध्याः सर्वे साध्य गुरोर्यत्ताश्च तुर्दश ॥ सरितो रिव हरेः सिन्धो
र्मुदे समानसामभूत् ॥ ३३ ॥ युधिष्ठिरो भीमसेनो जिष्णुः सोऽभवन्नागमन्त्रपे ॥ गङ्कोप्यनेकपार्थ एषं०

त्वंविमन्त्रीवल्लविक्रमैः ॥३४॥ जिष्णुःप्रभुविंदेउधरःकविश्चरञ्जनीवरः॥ जगत्स्वाराण्यप्रचेताःसवमत्व
श्रीदर्ऋग्वरः॥३५॥ सुवृत्तामहिषीतस्यकाशीभू मिशातक्रतोः पतिप्राणाभिधानासीत्त्रमेवसहसां
निधेः॥३६॥ ताराःसुविमलाभासुपद्याचन्द्रकलाम्वरे तंप्यारान्हौपुवह्रीपुसैकान्तःपुरःऐक्ष्यत॥३७॥
द्वौतस्यातनयौपूर्वंश्वेतसिंहोगुणालवः॥ सुजानुसिंहस्तमनुगाघवेंलक्ष्मणोयथा॥३८॥ उदारौ
सुन्दरौवीरौधीरौसवैमनोहरौकुमारौवलिवन्ध्यस्यरेजतुर्गुणसागरौ॥३९॥ वाक्रदेवदत्तौम प्रेष्ठौ
हान्तौदक्षिणोत्तरौ॥ वैष्यनाथदिहारामौतस्यास्त्राकार्यसाधकौ॥४०॥ विष्णाविनपदाक्षिण
पक्रियाप्रागल्भशालिना॥ भोलानाथेनमिश्रेणचेतसिंहोव्यनीयत॥४१॥ तुरङ्गरथमाङ्गाहेह

॥१४॥ हणोशास्त्रधारणो कलासु सकलास्वासीच्चेतसिंहो विचक्षणः ॥४२॥ जानकीपुर[illegible]भूभर्त्तुर्हमारा
15 न्नस्य नंदिनी ॥ दयालुर्मनसा नाम्ना येनैव वै सुलक्षणा ॥४३॥ अनुरागवती यस्यो यथा भास्वति य
प्निनी ॥ श्रीदयालकुमारी सा बलिवल्यात्मजे तथा ॥४४॥ आभूषणमहं नाम विघ्नसंतताविम
त्सुरः ॥ तदाख्यामिति बुध्वानु नित्यं सा वस्त्रभूषणा ॥४५॥ तैस्तापं वृते न वचने कौटिल्यं भुवि नो
त्सदि ॥ वभूव दीर्घसूत्रत्वं तस्याः कोच्यां न कर्मणि ॥४६॥ तस्या हस्ते पदे चासीत्कर्मण्यो निरन्तर लडू
म भास्वतस्थैतसि दंसपद्मिनीसैव विश्रुता ॥४७॥ प्रोषावेविघ्ययासत्या क्रियया चवहते नृपः ॥
यौवने प्रथया चैनं वीक्ष्य पाप कृतार्थतां ॥४८॥ एवं द्वाभ्यां कुमारीभ्यां मंत्रिभिर्विमलाशयैः एम०
॥१५॥

तारादुर्मोगगानसुहृद्यो॥ ग्लपयन्कुमारः॥ उल्लासयन्कुवलयं करविभिः॥ शशीवलोकानुरागमुदये
जनयांबभूव॥ ८॥ प्रातःसहस्रकिरणोरवितानुरलोकस्यसायमपिशीतकरस्तुहृन्तः॥ रात्रौ
दिनेदिनमुखेरजनीमुखेचश्रीचेतसिंहउदपद्यतनुरक्तलोकः॥ ९॥ सत्कयासुधाकिरणराज
विशेषकान्तः शान्तात्मनामपिमनांसिजहारसद्यः॥ येसस्पृहाभुविवशीकृतिरद्भुतंनतेषांवि
निस्पृहवशीकरणैकतुकेवित॥ १०॥ हंसवद्भिः सुरनदीजलसीकरौद्वैराबीज्यमानउपवीणित
रात्नभृङ्गैः॥ प्रोच्चन्मयूखवयमौक्तिककरम्यवन्द्यछत्रः शरत्समययेच्छदिमंस्वतुल्यम्॥ ११॥ राज्य
स्थिरीकरणहेतुमिलासुरोघैरभ्यर्चनस्तवनविन्तनहोमदानैः॥ दुर्गामतोषयरसौविधिवद्वीय

१८
17
पचारैश्चारैः सहस्रनयनो वलभित्सुरेषाम् ॥ १२ ॥ लक्ष्मीमहोत्सवविधौ निशि पूर्णिमायां विष्वक्स्फुरत्कु
वलयामलसारभायाम् ॥ प्रासादमूर्द्धि विततानवरौप्यमुद्रा राजात्मजेव विशदाः शशिना बभासः ॥ १३
लक्ष्मीमहव्यतिकरे स्मरलब्धनिद्रः शेषे निशः सितदुकूलधरं गजस्थम् ॥ गङ्गातरङ्गसमचाम
रवीज्यमानं चन्द्रातपत्रतलमाश्रितमैक्षत स्वम् ॥ १४ ॥ गुंजद्विरेफकुलवाञ्छितसन्निकर्षामम्लान
तां सुरभितामुतताप्रकर्षात् ॥ दृङ्मासिकात्वगनुकूलकरीं स्वकरेडदेव्यार्पितां स्रजमभीप्सतुतोषबु
द्धः ॥ १५ ॥ तुष्टो हरिः परमवासमनेन सम्यक्कृष्टो वा परश्व उपयाति हयो गजस्थ ॥ इत्याहिमङ्गल
गिरः शुभपक्षिशब्दैः साकं प्रबुध्य सहसा श्रुतवान्कुमारः ॥ १६ ॥ सुस्वप्नसच्छकुनदर्शननिश्चि
एम
१८

तात्मराज्योपलब्धिसमयानतिदूरहृन्निः लोकानुरञ्जनविधेर्निजराजनामसार्थं विधित्सुरगम
त्ससभां कदाचित ॥ १७ ॥ दुर्गाधिनेजनपदे नगरे सुहृत्सोऽसेवले थैलिखने ग्रहणे व्ययेच ॥ लोका
धृताधिकृतयोर्विविभुः सभायां दुद्धौ गुणाढ्यमरणौ प्रतिमाढ्य वा ॥ १८ ॥ नित्योपयोगपटुजं आत्मगुणा
नुभावैःप्रभ्वर्थमात्मजनवित्तयशोभिकामाः राज्याधिकारनिपुणाः सितपीतहराउ द्वौ स्थैर्यशिरूपि
नसभागमनाः अथायन ॥ १९ ॥ आलिकुपुरोहितसहस्रसुहृत्तवे द्वियोराणिकप्रभृतयो वसुधा
निलिंपाः ॥ अग्रे विधाय शिवरामसुधं व भोलानाथं च सूरिमविशन्नृपतेः सभायाम ॥ २० ॥ यस्मा
त्करेष्विवशरत्समयप्रपत्राज्ञात्मजं परिजनेषु विकासवत्सु ॥ आमोदयन्नथ॰ गृहान् नृपतेरमात्स

हो:

१८ 18

स्तत्राजगाम मल्लपादि विगन्धवाहः ॥ २१ ॥ अथ प्रवेश राजसचिवः सकृतप्रणामः सदर्शयन्निनयमा

नतकन्धराग्रः ॥ दौवारिकेण कृतसंभ्रममीरितारव्यापूर्वागमः प्रभुसमीपमगाद्यथास्वं ॥ २२ ॥ तेषु चि

रस्थलनिवेशसुशोभितेषु स्तंभेष्विव प्रभुपदस्य समुच्छ्रितस्य ॥ विष्कम्भवत्सकलभारभृतो

समर्थः ॥ प्राज्ञेरवुधत्वरात्ततस्तीस्थितान्नृपवियोगतमो विमूढा प्रोच्चैः स्थितं रविमिवोदयमाप्तमेत

म् ॥ भट्टकाश्यपधेः सुतमुदीक्ष्य दृशोरनुन्मेषिणी विदधती परिषद्बभूव ॥ २४ ॥ दीनां च संवितमुदं

वसभां विलोक्य मन्त्रिस्फुरन्नयनसवितवक्रधर्म्मैः स्थाने स्वरात्मजउवाच विनयोपपन्नैः प्रस्तावे एम

पन्नथ कथां प्रकृतार्थसिध्यै ॥ २५ ॥ सर्वेसभां गुणगणैरुपशोभमाना अभ्यागताः स्मृणुत १८

मद्भवनं हिमाय ॥ असीशातक्रतुजयं तमिसं विलोक्य मत्स्वमुपमुं नमतेनेति पुनः स राजा ॥ २६ ॥
हिंस्रप्रकाश महिमा विषयो ऽमुष्मिन्मद्भीतनौ स्मरजितो ध्रुवमष्टमूर्तेः काशीभिधेन धनुरण्क
तिरिं उल्लेखाय स्मिन्विभाति सुरसिंधुनिबद्धसख्या ॥ २७ ॥ सोयं पुराणसुकृतिभिः परिभाव्य
मानः सोमान्वयाङ्गिरसवंशभवै र्जनेशैः वर्णैः स्वधर्मपरिरक्षणसौष्ठवेन स्ववै[illegible]ः वर्णमयतामु सु ९
पनीयमानः ॥ २८ ॥ कालेन तेषु सुरलोकमितेषु धर्म्ये श्रीशेषु तद्विरहजन्मसु वैवशीनावेवर्ण्य
मापवसुधावहुहस्त्रु धर्मैः क्रान्तोपभोक्तुमबलाबलिभिर्नृशंसैः ॥ २९ ॥ धर्मैः स्ववंशमहिमानमुण
ज्जैयन्तं मोहाद्यथागणयता कलिनोदितेन ॥ दुःशासनेन कुधियां निकरेण रुष्टोयाडाङ्गः

१९ 19
ताडुपदम्भरिवभूर्वभूव ॥ ३० ॥ धर्मेपराभवमुपेयुषिवर्द्धमानेपक्षेकलेश्चमलिनेःप्रवृत्तांप्रभूरणाम
उःशासनेनजनताकरकृष्यमाणाकृष्णेवकृष्णमगमच्छरणंशरण्यम् ॥ ३१ ॥ नारायणेनकरु
णावरुणालयेनसम्प्रार्थितेनबहुधासुकृताश्रयेण ॥ आविष्कृतोदिगधिपांशुचयोनृपात्मागो
रक्षणापपटवञ्जुपरात्मजायाः ॥ ३२ ॥ जज्ञेवतुर्मुखतिथावुदिनेहुरवेराजाग्रहेषुनपभावनिरू
पकेषु ॥ प्रादुर्बभूववतिवन्द्यतयायथार्थनामाधिसमनुरंजनतन्त्रनस ॥ ३३ ॥ योबाल्य
रवपृथुकैःक्षितिपालभावेसंस्थाप्यवन्दितपदःप्रतिपक्षभूतान् ॥ बालान्बलेनकिलकृमि एम
मदुर्गमध्यान्निष्कासयतत्वरमतेस्मनरेन्द्रलीलः ॥ ३४ ॥ उद्रूपगीतमकुलैःनिशमेधमानः ॥ १९

पापक्षयायसुकृतस्यविवर्द्धनाय॥ आल्हादनायसुहृदांद्विषतांवधायनेत्रप्रियोभवदयंशरदीवचन्द्रः
॥३४॥ दृष्ट्वोन्नतस्यविमलप्रकृतेः कदाचिदासीत्क्वचित्सुकृतरक्षणहेतुमत्तैः॥ येयेवभूवुरथ
मत्सरिणोनृपेः स्मिंस्तेतेप्रभसीवप्तिकृताः समयेप्रलीनाः॥३६॥ धर्म्मेप्रवर्त्तपत[illegible] माकुरुताय
[illegible]मस्वंप्रयच्छतकरंभजनेशकृश्मो॥ एवंस्वशासकृतांसमुपस्थापजज्ञेपोनावरस्नेउदुरितंस नाल
शुशोवपश्चात्॥३७॥ मित्राणिमोदयितुमर्थिजनायवित्तंदातुंद्विषोदयितुमद्वेपितुंमहेशम्
ज्ञातुंगुणागुणावतांयशसावदातंविश्वंविधातुमभवत्क्षितिवन्त्यपईशः॥३८॥ खड्गेनशत्रुनिवहा
न्समरेविजित्यरश्मावतींक्षितिमिमांसविवेविधायविस्तार्यकीर्त्तिममलांसुतमाधिपत्येऽभीवे

२० तसिंहमधिरुह्यगतःस्वनाकम् ॥ ३९ ॥ नागराजके जनपदे प्रभवन्ति धर्मार्थाः प्रयान्ति विलयं च कु
90 तोऽस्तुकामः दस्सूयपातपरिशङ्कितमानसानां द्वारं वतावदपवर्गपदस्य रुद्धम् ॥ ४० ॥ तस्मादव
श्यमयमर्करिवोदयाद्रिं सिंहासनं स्वमधितिष्ठतु वेतसिंहः ॥ धर्मप्रवृत्तिमपतां विलयं तमस्त्र माभूद्धि
लम्बरहकर्मणां शमेमले ॥ ४१ ॥ इत्सक्षराणामधुराणां सुधोपमानि क्षिप्य कर्णपुटकेषु महाजना
नाम् ॥ लक्ष्मीं वभ्रवसहसा विवुधो सभो [illegible]ला नाथो जनाइतिमुदाददिरे वचांसि रूक्षाणि रसायनमिव श्रु
धितार्दवान्नपाथः पिपासवइवाद्रविणा इवस्वं ॥ संप्राप्य तावकमिदं वचनं द्विजन्मं स्तुष्टाव पंत्वपवियो
गमुवाविदूना ॥ ४२ ॥ माभूद्विलंवरहकर्मणां देवविद्विलोक्यतां सुभमुहूर्तदिनं विचार्य ॥ इतः प्र राम २०

पान्तु परितः पृथिवीपतीनामामन्त्रणाय सुहृदां विदुषां विशां च ॥४४॥ नैवात्र कोपि विषये प्रतिव
स्वहेतुर्मौलाभिव क्षितिभृतो दधते न याज्ञां ॥ राज्ञः स्वरवाचवल्लवानपि कोशलेशस्तत्सममतिः सहु
चितात्र विधौ गृहीतुम् ॥४५॥ एवं वदत्सु युगपत्सकलेषु द्वारे दौवारिको विरचिताञ्जलिराह न
म्रः ॥ देवाभिषेकविषयेम्बरभूषणाघ्यमाय कोशलपतेर्बहिरस्ति दूतः ॥४६॥ दौवारिकोदितमि
दं स्ववचनेन निपीय सर्वे भजन्क मपि हर्षमभीष्टलाभात् ॥ चिन्तैव चिन्तितपदार्थसमुद्भवाय चिन्ता
मणित्वमुपयाति महाशयानाम् ॥४७॥ सम्मान्य दूतमथ संसदि चेतसिं हस्तेनाहृतानि पट भू
षणा मुख्यकानि ॥ वस्त्राणि राज्यमहिमोपनिबन्धनानि सस्वीचकार स्तुतकृत द्रुफलोपमानि ॥

२१ ॥४७॥ सम्प्रेषुतत्रविकसद्दृनं वुजेषु म्रएवन्सुवाविकमुवावविचारचारु ॥ इतोऽथ कोशलपतेः पु
२) रतः कुमारं सम्मीननातिशायतोऽधिगतप्रहर्षः ॥ ४८ ॥ मद्दृक्ष्व्याल्पतिकोशलराड्ढुवन्तं हे चेतसि
हन्नरराजवहा उरेति ॥ सम्बोध्य सुतमिति तेजनकोममासीदात्माद्वितीयइवसस्वरितोहमत्र ॥ ४९ ॥ प्राणा
भुजो हृदयमस्थिवमेमरा ज्ञानीतोऽखिं सुगुणो गुणातो ऽनुलुब्धैः जीवामएववयमत्रधिगस्तुतान्नत्वं
ज्ञातत ऊणागणा अपितानुपामः ॥ ५० ॥ शोच्योननृपतिरसावथवाकदाचिद्यस्य स्फुरत्समलकीर्ति
मयं शरीरम् ॥ त्वं च प्रदीपइवदीपतएषयस्मादुद्धूय शोकतिमिरं हरसिप्रजानाम् ॥ ५१ ॥ राज्याभिषे राम
कपरमोत्सवदर्शनार्थमायासमेव नरदेवतवाहमेषः ॥ इत्सपपातपरिशंकितचित्तवृत्तिर्लोकावनाय २१

समयोयदिनाभविष्यत् ॥ ५१ ॥ तुभ्यंनवानिवसनाभरणान्यनागछत्त्रप्रकीर्णकमुखप्रमुखलक्षणानि ॥
संप्रेषितानिरिपुमर्द्दसुदन्नपाद्यैः स्वीकृत्यराज्यमनुपालयतान्नवत्वम् ॥ ५२ ॥ सन्देशमेवमभिधायकृता
स्समुद्रं संतोष्यरत्नवसनाभरणैः सदूतम् ॥ तातेगतेत्रिदिवमुत्तरकोशलेशोबालेसमाचरतिसुक्रम
भाषतेति ॥ ५३ ॥ एवंसुधारससमंवचनंनिपीयसन्देशहारिणिगतेशिविरंप्रतिस्वम् ॥ गर्गोपमेसम
यवेदिनिरङ्कनाथेदत्तेक्षणाः क्षणमपृछदयंधरासौ ॥ ५४ ॥ सोपिप्रसह्यकनकाम्बररत्नलाभा
त्सम्यग्विचार्यगणितागमपारदृश्वा ॥ दीपाषकाख्यदिवसेन्तरितेदिनेनराज्येप्रकाशयितुमाहकुलप्र
दीपम् ॥ ५५ ॥ दत्तेमुहूर्त्तेउचितेगणकेनतेनपार्श्वस्थितंसचिवमाहसभुग्नमन्युः राजात्मजोविधिरयं ॥

॥२१॥ 22

वृहत्कालः साध्यसामग्र्यवाप्यस्यता समयेन किं स्यात ॥ २६ ॥ आलोक्य कोकनदकोरकचारुनेत्रको

णेन राजतनुजेन कृतानुयोगः ॥ पार्श्वस्थितः समययोग्यमुवाच वाक्यं संयोज्य पाणिकमले आमिमच्छि

वर्य्यः ॥ २७ ॥ तन्नास्ति भूमिवलये सकलेऽपि वस्तु यन्नाज्ञ्जयेक्षितिपतिर्वे लिवन्ध्यसिंहः ॥ राज्याभिषे

कसमयेपदृ येक्षितमंतत्साधनं शतगुणं प्रविभाति कोषे ॥ २८ ॥ यत्कोस्तु भाभरणपादसरोजलग्नं

लग्नं वशीषेणिसुधाकरशेखरस्य ॥ तीर्थान्यसंप्रकृतिभूतमघौघवारितद्वारिवारितवराजकुमा

रभाति ॥ २९ ॥ येराजसूयहयमेधमुखाध्वराध्वद्रष्टार आत्मविषयेषिवितरैर्नरेन्द्रैः एकैकशः कृ

तिभिराभरणीक्रियन्ते तेसर्वएव पुरराजवहा द्रुरस्य ॥ ३० ॥ राज्याभिषेकसमयेन हि किं विदन्तर ॥२२

न्नोविधातुमुचितंहृदयंविदूनम्॥ ३ाक्कुराउमगडपविधोतनवूदेवभद्रः कासापनर्षिरिवतिष्ठतुदेवभद्रः
॥६४॥ विज्ञापितोन्नपकुमारइतिप्रवावामात्येनसाध्विवितिसमीपेपुनर्जगाद॥ द्वौमेहृशोसकलकार्य
हृशोत्रभोलानाथोभवान्पितृदावरतंपरेहेम॥ ६५॥ आज्ञाप्यगोतमकुलप्रवरः कुमारः सर्वार्थसा
धनसहायममात्यमेवम्॥ कायस्थवंशमणिविद्युदृयालहस्तात्वम्बीसभातउद्दतिष्ठ दयासह
र्षैः॥ ६६॥ देवप्रसीदजयजीवविलोकयेतिप्रागभ्यपस्यउरुसमन्नममीपेमाराणाः॥ दूरायसारितज
नैः पथिवेत्रहस्तैरन्तः पुरंनरवरः स्वयमाविवेश॥ ६७॥ आनन्दहृन्दविकसद्वदनाम्बुजानांवन्द्रा
भुजालसमचामरभङ्गुजानाम्॥ आलोलललोचनचकोरयुगेनिपीतचन्द्रेत्तरेषमुमुभेमुदृशांपुर

२३
23

स्तात् ॥ ६७ ॥ भृङ्गारकव्यजनचामरव्यग्रगन्धमाल्यताम्बूलमण्डनकरण्डकवाहिनीनाम् ॥ नानोपचारविधि
भिः परिचारिकाणां सोऽभून्मुहूर्त्तमवरोधचरीनिषेव्यः ॥ ६८ ॥ ताभिः प्रदर्शितपथः सपुरःकुमारो भर्तुः सु
वृत्तनयराज्यमहोत्सवस्य ॥ तत्रान्तरालपतितातनुनीवबन्धे सन्ध्यामिवोभयमिलन्निशादिनयोर्विनम्रः ॥ ६९ ॥
७० ॥ भक्त्याभिवन्द्य चरणौ क्रमतः प्रसन्नौ राज्याभिषेकसमयस्तुतितोषितानाम् ॥ श्रीमोहिनीस्वज
मिवाशिषमाप्य ताभ्यः कान्तां दिदृक्षुरगमत्सकलामिवेन्दोः ॥ ७१ ॥ लज्जां मुदं च दधतीं स्वविलोक
नेन तत्कालमुत्थितवतीं कमलामिवाब्धेः ॥ तल्पात्सुधांशुधवलाद्विलोक्य कान्तामात्मानमच्युतम राम
मन्यत चेन्नसिंहः ॥ ७२ ॥ तल्पेक्षणां समुपविश्य स तामुवाच मूर्त्तामिव स्थितवतीं धुरि राज्यलक्ष्मीं २३

म॥ आराधयन्व्रतवतीकुलदेवतां स्वो भास्युत्तरे च्युरभिषेकमहोत्सवो नो ॥ ७२ ॥ इत्यादरादभिहिता च पयान
स्मा तौ साज्ञाप्रमाणमिति मन्त्रसुरीपतस्यो ॥ सा यन्त्तनं विधिमुपोस्य ततः कुमारो राज्ञो नु सो च्छ्रयन मे स्पतरं
निद्दूरे ॥ ७३ ॥ इति श्रीवेनसिंहविलोसमहाकाव्ये चेतसिंहराज्याभिषेकमहनिरूपो नाम सप्
तमं प्रकरणम् ॥ काव्योक्तिजातरवनावगतीश्वरोयं भावीतियस्य भुवि गोकुलनाथसूनुः ॥ नाम
व्यव्यधात्कविवरो रघुनाथसिंहः प्रावीवयद्दिनमुखे सततं भवमुक्त्या ॥ १ ॥ अर्थावबोधननतमोवारणा चि नि २
भ्यां यस्मिन्समस्तजनगौरवमर्पेसिद्धं ॥ धर्मप्रवर्तनसमुज्ज्वलया खिलाशामन्त्रोदये शमितिकर्तु
मिवेति सूर्यः ॥ २ ॥ उन्मेषयन्नसुमतां नयनानि सद्यो व्याकोशयंश्च नलिनानि जलाशयानाम् ॥ चे

॥२४॥ 24

तन्मां(व)स्तु वजडेषु समं ब्रवीति स्वानुग्रहं समुदयन्भगवान्विवस्वान् ॥ ३ ॥ प्राचीव पूररुणामम्बरमाददधाना
भास्वत्सुवर्णकलशं चिरमग्रमध्वौ ॥ उद्धृत्य धारयति वर्तुलमर्द्धभागे राज्याभिषेकशकुनार्थमिवप्र
सन्ना ॥ ४ ॥ राज्याभिषेकपरमोत्सवदर्शनार्थे व्यग्रान्जनान्समवलोकयतरीतुमासु ॥ गङ्गाम्भसि
मज्जिततप्रतिभासहस्राङ्गास्वान्करैरचितवान्नु सुवर्णसेतुम् ॥ ५ ॥ स्तब्धात्मनां सितिमतां शिरसि
स्वपादमाधाय वर्द्धनशनैर्जगति प्रतापम् ॥ दर्सयं मोपदिशति त्रिजगद्गुरुस्त्वां दृष्ट्वांघ्रिरद्रिशि
खरेप्रयमं क्रमोहमः ॥ ६ ॥ जाता हिमो विततिमिरा मिहिरागमेन व्याकोशयन्नविपिनेषु चरन्ति भृङ्गाः एम
श्रामोदभारभरणा हिमवन्त मन्द स्नातः सरित्सु पवनो मलयादुपैति ॥ ७ ॥ श्रात्मेव वीक्षुतरला ॥२४॥

सुतरङ्गमालास्वेकोविभातिबहुधाभगवान्विवस्वान्॥ गतहिविलोकनकृतांसएतःपद्मग्रंसंजायतेतन
पतिनन्दनबन्धमोक्षः॥ ॥ त्रैलोक्यदीपकरनेत्रमितिस्तुधांसुएपपद्मिपनिशिसखगतोः खुनात्तम
॥ त्वहक्वचन्द्रमसिसम्प्रतिसंश्रितामालोकान्समुत्तुकयेतहिनंदेश्निएाय॥ ८॥ आयातिपम
कुलवंधुरहोयदायंविछायारत्तुरपयातितदैवदूरम॥ ज्योत्स्नावलोकनसुखनेकहापिभानोस्त
संभवत्वथमुखेन्दुविलोकनान्ते॥ १०॥ तोयैश्निकध्वनिषुहिस्तुविमछितेषुगायत्सुगाननिपुएा
षुचगायनेषु॥ गवंप्रभातमनुवर्णयतिप्रसन्नःकाव्यार्थवित्सकिलगोकुलनाथआसीत्॥ १०॥ उ
त्थायतत्क्षणमथाम्बुजकोशनेत्रोनिसंविधिंस्वयमुणासमुधाकराप्सः॥ नैमित्तिकंचसकलंसद

२५ सिद्धिजानांपल्यासमंदुरितशोधनमाचचार ॥ ११ ॥ आगमचारुमखमण्डपमुल्लसताकं संश्रयवि
प्रपतिभूधरराजकन्ये ॥ प्रीतस्ततः पितृगणस्य चकार नान्दीश्राद्धं गृहस्पतिसमैर्विबुधैः समेतः
॥ १२ ॥ सत्स्वस्तिवाचनमुदारगुणप्रकाशः पुण्याहवाचनमपि प्रणिधाय विप्रैः गोभूहिरण्यफ
लभूषणवस्त्रदानैराचार्यमुख्यवरणाय कृतोद्यमोभूत ॥ १३ ॥ आचार्यकर्मणि युयोज स वासु
देवं विस्तारविन्द्रविनिवेशितवास्तुदेवम् ॥ विज्ञातवाङ्मयसुधाशिवरामनामा ब्रह्मा व्यधायि वि
बुधः शिवरामनामा ॥ १४ ॥ शास्त्रावबोधनविधौ चतुराननस्य स्रष्टुर्मुदः सुकृतिहृत्कमलासन राम
स्य ॥ यद्बुद्धतामवकलय्य शिवरामदरेस्तनेता विनीतिनरतिसोऽमथयपद्रु विस्वम् ॥ १५ ॥ पावच्छ्रुति २५

स्मृतिनिरूपितधर्मतत्त्ववेत्तान्विषेषु परमं मुविदेवमरुम ॥ सार्द्धस्य कर्मणि समर्मणि ज्ञागरूको
राज्याभिषेचनमुखेष्वरपांवभूव ॥ १७ ॥ ऋग्भिर्यजुर्भिरथसामभिरीर्प्यमाणैः साङ्गैः रथर्वभिरपि द्वि
जगोत्ररत्नैः ॥ ब्रह्मैव यज्ञसदनं समभाविसम्यैर्वेदान्विभिज्ञगदिव्यप्रविमुद्धरूपम् ॥ १८ ॥ ब्रह्मर्षिगो
त्रतिलकान्पमुविविन्नहृत्तीन्साङ्गः स्तुतिस्फुरणपुण्यवचोविलासान् ॥ आर्त्विज्यमागमयदेष वि
चार्यविप्रान्हारेषु यज्ञसदनस्य पराण्ययुक्त ॥ १९ ॥ विद्यागुरुं विनयिनं नयिनं च भोलानाथं प्रसा
दमपितत्रपुरोहितं सः वाल्मीकिरेवमवचनेषु यथार्थबोधं ध्यातारयमिभ्रमपि पूजितवान्मखा
दौ ॥ २० ॥ एवं द्विजेषु बहुवर्णपरेषु तेषु हस्ताङ्गुलिश्रवणभूषणभूषितेषु ॥ दिक्षु स्थितेषु यज

२६ मानहितमहत्सेविचित्राम्बरैः भवद्दृष्टो जगदीश्वरोऽपि ॥ २१ ॥ आगत्य तत्र विधिवद्विबुधान्विधिज्ञा
नि९ उद्दामधाममारुतसर्वं च समस्तदोषाः ॥ तस्मिन्हवींषि विमले जुहवांबभूवुर्योषेद्विशोमुखरयश्च
९० मुहुः स्तुतीनाम् ॥ २२ ॥ यज्ञावसानसमये भगवान्कृशानुः सानुग्रहो विधतनिर्मलदक्षिणार्चिः
भद्रः स्वनः सदृशि सा सिसुदैवते सुराज्यश्रियं निजकरेण ददाविवास्मै ॥ २३ ॥ हुत्वा यथाविधि
हुताशमथास्तदोषा विप्रा अथ प्रथितकीर्त्तयस्तु भासः प्राप्तप्रशस्तविभवाः प्रतियन्नमाना
आशीर्वचोभिरुचितैः प्रभुमन्वगृह्णन् ॥ २४ ॥ अत्रान्तरे नृपतिनन्दनमिन्दुवक्त्रमभ्या राम
जगाम सखि चित्रचरिताखिलार्थः ॥ तत्कालपुत्रजननश्रुतिलब्धहर्षं देशुणपई स्वरमिव द्रविणा २६

धिनाथः ॥ २५ ॥ योऽभीप्सितोनपतिनाचिरमासुवर्गैः संप्रार्थितोहरिहराहिसमर्च्चनासु ॥ वि
प्रैः स्वधर्मनिपुणैः समयः सभाग्यादस्माकम[illegible]सोपेन ॥ २६ ॥ तत्तत्क्रियास्व
धिकृतान्विनियुज्य सम्यगस्मान्नृपाराजकुलमागतमर्च्चनाभिः मौहूर्त्तिकेनविनिवेदित
मासकल्यंप्राप्तोमुहूर्त्तमनुवेदियितुंभवतम ॥ २७ ॥ उत्थानमेववचसः प्रतिवाक्यमस्य दत्वास
भावरजनैः सहहृष्टवक्त्रैः ॥ स्नानायमंगलविधानमसौचकार कर्त्तव्यमर्थमवधार्यचिरंहृदि
स्वे ॥ २८ ॥ उद्वर्त्तनाद्यमनुभूयविधिंपुरस्तादुष्णोदकैरविरलैरपनीयदोषम् ॥ गन्धोदकैः
कलनामिकयाभिषेयैः ॥ साङ्गंतु हड्डिरभिषेकमसौचकार ॥ २९ ॥ अभ्युद्धृताभुजंतानि

२७ करेणाशेर्षोपाप्तमयासमुपरिक्षणमात्रमासीत् ॥ सौवर्णकुम्भविततिः कनकावलीयमृङ्गा
४७ वल्लीललितविभ्रमयात्रमक्षणाम् ॥ १६ ॥ धाराम्भसां हिमरुचां जनपावनानामालोकिये रु
परिखान्निपन्नसमुत्थव्य ॥ विश्वं सनाथमधुनेति सुहृद्भिरन्तस्तैर्भोवितं पुरहितिनेऽत्र हितिद्विष
द्भिः ॥ १७ ॥ गङ्गादितीर्थसलिलैरभिषिच्यमानो विप्रैरनेकनिगमागममन्त्रपाठैः ॥ पुण्या
वतारस्वर्णवहाद्गुणात्मजन्मा प्रमोदमतनोन्नयनेनराणाम् ॥ १८ ॥ पत्न्या समं पट्टनिबंधपूर्वं सर्ग २
जातेभिषेचनविधौ धृतनव्यवासाः ॥ नेपथ्यकर्मनिपुणैः प्रविधीयमानमङ्गीचकारस राम
विहारवतां वरेण्यः ॥ १९ ॥ कुमाङ्कुरागरचनो मणिमत्किरीटो मुक्ताफलोल्लसितकु २७

गडुलभासिकर्णैः ॥ रत्नाङ्कदोर्वलयवास्त्वलितोर्मिकाङ्कोहोरीमुवर्णापरपेश्यतचेतसिहः ॥
२०॥ रत्नाङ्कंकांचनमयोन्नतिशालिचारुस्तम्भोपरिप्रविलसन्नवमौक्तिकालि ॥ उच्चस्तनाकम
नुकूलविताननजालं राजासनं तमधिरोढुमयाचुराणीः ॥ २१॥ दिव्याम्बराभरणरत्नमय
रवजालैर्लीलितस्यशालिभिरवासहिगन्तरालैः ॥ विश्वंतराद्दिजमुख्यवादैतवेदघोषैर्ज्योतिर्मय ३८
किमुतशाङ्कमयंवभूव ॥ २२॥ वेदध्वनौप्रविततेगजवाजिशब्दाख्यपेस्वनास्वपरिवेतुमलं
लोकैः ॥ पाथोनिधाविवरसाः सलिलाशयानां वह्नीन्दुतारकरुचोधिपताविवाहाम् ॥
२३॥ आज्ञामवाप्यमहतांविहितांजलिः सरमतागरागाधिपतिमात्मपितुश्चपादौ ॥ स्व

२८

ध्यारुरोह कनकासनमिन्दुवक्त्रः ॥ श्रीरामचन्द्र इव पुष्पकमात्तकामः ॥२४॥ तत्र स्थितः स्वराज्
यप्रथितप्रभावो ब्रह्मर्षिभिः सविधिकल्पितमन्त्रसेकः ॥ ज्ञातप्रसादहृदयस्तिलकायसोपं
राज्याधिपत्यमधिकर्तुमवाप योगम् ॥२५॥ विश्वम्भराभरणकर्मणि दीक्षितस्य सानन्दमा
सनपतैः समुदीक्षितस्य ॥ विश्वैर्नृपैरधिकृतैरपि भव्यधायि काशीपतेस्तिलककर्म ततो व्यधा
यि ॥२६॥ नैक्षिष्यतैष महिराज्यपदाभिषेके श्चादर्शमण्डलमखण्डशशिप्रकाशम् ॥ को वोध
यिष्यद्धिततरैर्मनसाप्यलभ्यामेनं स्ववक्त्रकमलोपगतां श्रियं तत् ॥२७॥ श्वेतातपत्रमथ तत्र वि राम
चित्रवेशस्तस्योद्वहद्विजयपात्रमनुज्ञयानु सिंहः ॥ द्वौ चामरे दधतुरस्य सिते महीपनारायणः २८

स्वमहानवसानसिंहः ॥ २८ ॥ मङ्गलपंततउपेसहरिंविधिंसमांसुदिशामधिपती न्मपुत्तान्वहं
म्ब ॥ संपूज्यनिर्मलतमासनराजमानः स्वसोवितोसमतनोहतनुसपर्याम् ॥ २९ ॥ व्याघ्राजिनो
त्तरमनेकशशांकांतवस्त्रोत्तरच्छदमधिष्ठितमासनंतम् ॥ तत्रोपतस्थउचितमधुपर्कमेकमे
कत्रैपुरोहितरमंवसमार्वयत्सः ॥ ३० ॥ मोहन्निकेनसहितंविधिज्ञः संपूज्यपूज्यविनेतायपु सहितं ४
रोहितंतम् ॥ ताभ्यांप्रणोदितउदारमतिः स्वमहिंवहंववन्थमुकुटंवरुचानिधानम् ॥ ३१ ॥ वि
चान्धरास्तरणमासनमध्यतिष्ठसंवाजिनोत्तरवरच्छदमच्छकीर्तिः ॥ तत्रोपवेश्यनकृतेप्रति
हारस्त्वारात्नस्मेन्यवेदयहितिप्रकृतीर्हिरस्तः ॥ ३२ ॥ राजाधिराजजयजीवविलोकयेत ॥ प्रा

२९
29
शोऽहृयंरविमिवार्द्रपितुं भवन्तम् ॥ उन्मेषलोचनल्के[illegible]सरोरुहहयेषलोकः प्रासोः षुनाय दुवि
तंनहृयं करोतु ॥ २३ ॥ एवं तदुक्तमवगम्य महीश्वरेण तेन प्रवेशाय । मुदेति हृतात्ऽभ्यनुज्ञः वेत्री
कपाणिरनुवाणि हृतप्रहर्षैः प्रामाणिनिकानितिपुरः समदर्शयत्तान् ॥ २४ ॥ दृष्टे षुतेषु
विनिमत्सु नमत्सु सत्सु संदृशो यत्सु विविधाउपदा अनर्घ्याः ॥ विक्षेपदृष्टिममलांविदि
तानुरागामम्भोरुहस्रजमिवाधियतिः प्रजानाम् ॥ २५ ॥ गोभूहिरण्यवसनादिभिरर्च
यित्वा दैवज्ञमप्ययपुरोहितमीक्षितोऽर्थ्यैः ॥ अर्थीश्रमुवह भिन्नाषप्रथा रती तान्स्वा राम
ध्यायवत्सु कुलवत्सु धराप्सुयत्सु ॥ २६ ॥ उत्साहिनिप्रविततीतुमषीमपर्यद्गोचरेरवहुमतीभ २९

तिचेतसि हे ॥ चिन्तामणौ सुरतरौ सुरभौ नराणां पाषाणकाष्ठपशुतामतिरुद्भवत्र ॥ ३७ ॥
आलब्धमङ्गलविधिः स्मरारेर्धनुष्मान्विहैः प्रदिक्षिणानमनल्पतिः कुहरुणामे ॥ आलि
भ्यगो वृषभमथो स्रुहजं सवत्सां गां वसमापरि रथठस्तुरगान्ददर्शी ॥ ३८ ॥ नत्वा तु रङ्कः समभि
पूज्य यथाविधानं स्तुत्वा च काश्यधिपतिर्विजयाय जिष्णुः ॥ अध्याहरोह तमथ प्रमथा
धिनाथो नाथं गवाविभिन्नरवगेशाभिवाध्विजेशः ॥ ३९ ॥ दत्त्वावलं महज्जलो विलगाए
देशभ्राम्यन्नभ्युन्नतकुलाकुलकर्णतालं ॥ भृङ्गारवन्तमभिपद्मधरामरुत्वानाहय
तत्र पुरमीक्षितुमायका मम ॥ ४० ॥ चित्रैर्वस्त्रविभूषणौरभिनवैः पुष्पप्रवेकोपमै

२०॥
30

त्ती र्श्रोणः शात्त्रवरैरखेरिवकरैः पाथोहतुल्यैर्गजैः ॥ तुरङ्गैः पवनसमैः प्रसन्नललितैः प्रालेयभे
स्वामरैर्वीहैर्वीतजैर्जैत्र तूर्न्नध्वनुमुखान्यान्तासमृद्धं समम् ॥ ४१ ॥ उच्चैर्लोलल्लसत्पताकं विय
णि ततिगतोनेकवस्तुप्रकाशं समन्त्रात्तिभास्वतायनपुवतिदृग्गारध्वयाथोजमालं ॥
वीक्ष्याशेषं पुरं स्वं गजरथतुरगाराव संमिश्रवाद्यध्वानोन्मूर्छितस्वतापोः वनिपतिरगम
न्मन्दिरं मङ्गलाय ॥ ४२ ॥ इति श्रीवल्लभट्टकृते चेतसिंहविलासे महाकाव्ये चेतसिंहराज्या
भिषेकवर्णनं नाम षष्ठं प्रकरणं द्वितीयः सर्गः ॥ ॥ काश्यां राज्यं यन्त्रसाहाद्य सः सह एम
गुणैः पितुः ॥ तं चेतसिंहस्नुषावव लिख्यासेश्वरं शिवम् ॥ १ ॥ सुरवं प्राप्तः स्वं गतमप ॥२०॥

हतोमोहनिकरःप्रबोधःप्रव्यक्तः सुकृतमभिवृद्धंसततमघम् रहस्यंवेदानांसुरवरनमस्यंकि
मपि॥पदलिव्यासेस्यात्वंमननिमममलिङ्गाकृतिमहं २ समासोनभ्यासाश्रमभुवितरेदे
वसरितोविदूरेत्वांकारणःस्वजनवरदानोद्यतकरम् महार्हेप्रासादेनृपतिवलिवन्द्येन
विहितप्रतिष्ठंकैलासेद्विशापतिनेवेश्वरभजे ३ जटाजूटेगङ्गाशिरसिशशिलेखा
वविमलालललाटेऽग्निज्वालागलभुविचहालाहलरुचिः प्रसादःस्थैर्यंतेनयतिजग
दन्तंवगिरिशाप्रकोपोऽस्युग्रः किंभवसिकिमुसौम्योनकलये ४ धरापाथस्तेजःप
वनगगनैःपंचभिरहोत्वदुद्भूतैर्भूतैःकृतमखिलमेतत्त्रिभुवनम् तदत्रास्माकंकिंभ

३१ वतिभवतो येन दृष्योः सपर्यामर्थोऽहं समहृदपि विद्ध्मः पुरशिपो ५ क्षितौ गन्धं नासा भजति रसना
वारिणि रसं नु वीरूपं दृष्टिस्त्वगपि भगवन्स्पर्शमनिले श्रुतिः शब्दं खे वाध्वनि पदमपि सन्तं त
31 दपि मे मनस्यात्मा नित्यं समगायति भवन्तं विनयनम् ६ त्वदावासः प्रान्ते कृतिकृतिनगोर्वी
णतरवः सुरेभ्योप्यर्घ्यौघं प्रददति वदान्यैकगुरवः तथापि त्वत्स्थानि वेककनकमात्रकर
त्नप्रमुखेषु प्रायस्त्वमसि भवदीनेष्वभिरुचिः ७ शरद्राकाज्योत्स्नाधिकधवलकैलास।
स्त्वशिखरप्ररूढस्वर्गान्तु जजनि हततापव्यतिकरे प्रदेशेकस्मिंस्त्वित्स्फटिककटके भा राम
त्नमुमयाजटाजूटस्पष्टविद्रुशमरितं चिन्तय शिवम् ८ अहो लंकेलासे हिमशिखरि ३१

कूटेसुरगिरौ नलावद्धे सेतौ मथितं जलधौ वक्षितिभृति महाकालोंकारप्रभृतिषु तथासा
वरणायोर्विभास्यन्तर्योंश्रममधुविचविश्वेशगणुगपत ९ यशोमुक्तागौरं दिशि दिशि विस
र्पेसनुहिमंश्रतापभीडार्कः स्तुतिरसिमुखानिस्तपयति अनिर्वार्यैर्योधं जनयति दिगन्तेष
विहतांशिवाज्ञांराज्ञांलसत्कमलमञ्जीकृतहृदाम् १० दृगानन्दाः कान्ताः श्रवणमधु
धाराः कविगिरो मृदुस्पर्शाः शय्या सरसनमुखराभोज्यततयः कृतघ्राणाह्लादा नवकुसु
ममालापरिमला विभाव्याः शास्त्रार्था न शिवपरभाजामसुलभाः ११ जितामित्राः पुत्राः
कनकसदृशः पंकजदृशः प्रभिन्ना नागाः स्वंगपतिरयावाजिनिचयाः सुधालेहागेहा

गा

३२ जितमरणायः स्वच्छमणयः फलानि त्वदुक्तिविहरालनकापाः पशुपते १२ यशोमुक्तानिर्म्मोव
कममलकान्तिच्छटममीतमखाशाद्दन्तावलस्हनकीलेषु निविडैः गुणौघ हृष्यस्वैः स्मरहरवि
वभ्रान्तिसुचिरं सुधाधाराकारायदुपरिकराभावलिरियम् १३ नविद्यानामेव व्रजति शि
वपारं समनुजो हृत्नानामप्यामपि धिषणापातीश्वणातमया पुरन्तु द्वीपानामपि विमलगुण
खड्गलतया समुच्छिन्नत्वर्थो भवति करुणायत्र भवतः १४ प्रजारक्षां सततप्रशति न कदाचिद
मुपतेप्रतापाग्निस्त्वमप्रणारिपुकुलग्लोषजनकः स्थिपं एमसेवानलउदितपात्वत्करुणायाज एम
नोयस्त्वत्पादाम्बुजभजनसंसर्गरसिकः १५ दिशोवासश्चन्द्रो मुकुटमणिरम्भः सुमनसां ३२

शिखामाल्यंनाभिः शिवगरलकान्तिस्तवगले ललाटेकामस्मारइवतिलकबिन्दुर्हुतवहोहिनः
करौकरटेकरिमुविभुजेलंकृतिगणः १६ त्रिलोक्येश्वर्यार्थंतवभजनमेकेविदधतेकियन्तः
स्वाभावात्तपसिरतयः स्वच्छमतयः भवन्त्याभ्यागङ्गाधरधनदशास्योपमितयः स्तुताद्दृष्ट्वा
प्रकृतयः स्वाम्येदृशरथतनूजं १७ पिबन्तोवारीणिश्रमनिकरवारीणिसरितांफलेस्वस्वादिष्टैः क्षु
धमपहरन्तःसितिरुहाम् गुहास्वप्यद्रीणांरहसिरवपन्तोधिवसतिं शिवानन्तंशान्ताकृति
मनुसरन्तिप्रशमिनः १८ नतेकैर्व्याख्यातोनोकपिलवचनेष्वप्यनुरतिः पतंजलस्तुकोवान
भवतिरसोज्झेमितिगिरिनवेदान्तव्याख्यास्वपिहृदयमासारसमिदं शिवेतिव्यर्णास्तेजय

३२ तिमनुएनन्द्भरद्ः १९ पुएणनिबक्तान्महिनिल्लकसूत्राणिविहतान्यस्त्वं विश्रुसन्नाभिहि
३३ तमभिधेयंस्ववचनैः तथाव्यस्तावेदाश्चरचिसरसंभारतमहोमहाकाव्यंयेनस्मरतिसशिवत्वांसु
कृपिता २० बलिर्व्यासोद्रोणिः कृपपरशुरामोसभगवान्मुनिर्मार्कण्डेयः पवनसुतलंकाप
रिदृढो विरंजीविस्त्वत्वसदृकमलयुग्मानुसरणाद्भजन्तेकाः न्यत्त्वद्धवति भवमस्तुंजयरह
२१ अगस्त्यस्त्वद्भक्त्यापिबदुदधिमूर्ज्जस्वलतपाः सुमेरुस्पर्द्धिष्णुंनगमकृतखर्वंचसहसा
निर्जोदृप्योदधिर्नहसिशिववातापिमपवत्तथात्वद्भक्ता नांकिमपिनपरंविस्मयकरम् २२ एम
शिवापत्रक्षायत्रिपुरदहनायस्मरजितेवृषाङ्कायक्षोणीधरपतिकुमारीप्रणयिने वलिव्या ३३

सेशायकृतुमगवधीपात्रस्वनुषेसुराणामध्याप्रमथपतयेसन्तुनतयः २३ नमोगौरीका
न्तस्मरहरनमस्त्र्यम्बकनमोनमः शंभोनागाभरणनमस्त्राशाम्बरनमः नमोरुद्रेभस्त्वग
सननमउक्षध्वजनमोनमोनीलग्रीवात्र्यम्बकहरनमः शंकरनमः २४ शावेभशंभोशातघु
तिशकलचूडेप्रभुमनिधोस्मरसाथोदाभेशिखरिपतिकन्याप्रणयिनि शरण्येशिषार्वैम
मितमदनेशान्तिनिलयेश्रुतीनांसर्वस्वेशुचिशदृिमनोमेनिवसतु २५ शम्भोशंकरस्म
लहस्तशिशिरांशुसूनासिभोलेशरसाथोदाभशिलादनन्दननतश्रीकराढशर्माबुधे
श्रूराग्रेसरशेषकंकणशमिन्याकंभरीवल्लभश्रुतासाध्यशिखिध्वजाध्यशिवशर्वेश्रे

३८ 34

पसेत्वांश्रये ॥२६॥ एवं स्तवौषधिसुधानिकरेण राजा राजीवसुन्दरविलोचन इन्दुमौलि
म् ॥ नानादिगन्तसमुपागततीर्थनीरैरभ्यषिंचदुमयासहचेतसिंहः ॥२७॥ इत्थं श्रीव
लिवन्त्यसिंहनृपतिः श्रेष्ठात्मजः श्रीशिवं स्तुत्वाशारदपूर्णेन्दुवदनः श्रीचेतसिंहः पु
रः ॥ इत्याशीर्वचनो द्विजैरभिमतप्राप्तिप्रसन्नाननैः सानन्दं स्वयमिन्दिराप्रियरवशायास्त्रि
यामन्दिरम् ॥२८॥ इति श्रीचेतसिंहविलासे महाकाव्ये वल्लभद्रकृते वलिवंशेश्वरम
हिमवर्णनं नाम सप्तमं प्रकरणं तृतीयः सर्गः ॥ ॥ रारस्वयोराद्विचन्द्रमाद्राक्षोधा
द्विनिष्क्रम्य नराधिनाथः प्रजाहृगानन्दरूपगङ्गाप्रासादमेत्यानमिवप्रसादम् १ साधं एम ३८

ततं कर्म समाप्य तत्र राज्ञा सर्वैर्य्यैरनुगम्यमानः [redacted] मनोविनोदाय विचित्र
वेषश्चित्रं सद्मो मण्डपमाजगाम २ सद्वाट्टशाद्वारसद्मे निविष्टः स्वाट्टशोभिनि स्वनु विन्दि
ताला अनेकधार्यदृष्टशोथकापष्ठदृष्टं वितन्वन्निव कामदेवः ३ जाम्बूनदोद्दामीषनिबद्ध
रत्नप्रभास्फुरच्छेखरशालिमौलिः विचित्रसौवर्णपट्टप्रकाशाः प्रकाशिताशाः सततं वि
रेजे ४ रत्नप्रभाच्छादितकांचनाभा केयूरसंवद्धभुजप्रकाण्डः कण्ठस्थलालम्बिविशा
लहारः सस्वासनं चित्रमलंचकार ५ स्थूलप्रभासत्तरमुक्तशेषकर्णस्थमुक्ताफलमु
न्द्रणस्यः सरोरुहाभ्यामिव लोचनाभ्यां सभासदां चित्तमपञ्जहार ६ असम्बुतक्षोणि

पतिस्वरूपविलोकनन्यस्तनिमेषाः रजोविहीनाम्बरभूषणाभास्वोद्देवारवोपासततं
सदृशाः ७ शास्त्रेषु काव्येषु रसेषु गीतेष्वलंकृयाभावकथेङ्गितेषु विचक्षणानां वि
पुलेक्षणानां प्रवेशाश्वासीद्रथतत्सभायाम् ८ पीठेषु चित्रेषु निवेशितानां सरत्नकाञ्ची
इनमण्डलानां अन्तस्थितानां प्रचुरप्रभाणां प्रद्योत आसीद्दिहरीपकानाम् ९
गङ्गोर्मिसम्पर्कितयानुषारः प्रान्तस्फुरन्निष्कुटपुष्पगंधान् आदायभाएद्विमनन्दवारः
समीरणः संसदितं सिषेवे १० भ्रूचापदृग्बाणनितंबचक्ररोमावलीखड्गशिरोजपाशैः प्र णम
नां मनोवामदृशो विजित्य प्रावर्तयंस्तत्र मनोभवाज्ञाम् ११ परिपस्फुरत्तालमृदङ्गवेणुवी ३५

णानुकूलस्वरवारुणागाः अङ्केस्वपाङ्केरभिनीपभावान्साक्षाद्दिवाग्रेकलयन्स्मरशाङ्गः १२
वेषस्वराकारगिरः परेषांप्रवर्त्तयन्तोनिजलाघवेनविदूषकाः संसदिभूमिजानेः सविस्मयंहा
स्मरसंवितेनुः १३ प्रसाद्दृत्ताम्बलमवाप्यतेषुगतेषुसर्वेषुगुणाश्रयेषु रहस्युपाहूयततत्र
भोलानाथोगुरुर्भूमिपुरन्दरेण १४ धूपुसिंधुवीचीः शशिनोमरीचीन्विवृण्वन्सूक्तिभिरुज्ज्व
लाभिः कृतप्रणामायनरोत्तमायसआशिषोदत्तप्रभासनस्थः १५ दृष्ट्वात्सदानन्दवना
धिवासोगङ्गांदधानः प्रभुरष्टरागः विश्वम्भराधीश्वरचेतसिंहः श्रेयांसिभूपांसिहरिः शि
वोवा १६ लभस्वधर्मेमतिमीश्वराङ्घ्रौरतिंसमालम्ब्यपपाहिपृथ्वीम् श्रानन्दप्रसवा

३६ 36
सुहृदो विश्वामित्राल्लुनीहि एजन्मवताश्चिरायुः १७ इतीरितामाश्रवचने विश्वामित्रे विष्यातपोधना
धनवाचि विमित्रे कृतांजलिर्भूपतिरित्युवचास्तथास्त्विति प्राह नतोत्तमाङ्गः १८ अ
थ प्रणम्य तन्मुखचन्द्रहविलहमीस्थितनत्रसरोरुहास्यः सोऽराज्यमाधित्सुमनाः पृथि
व्यामभाषत क्षोणिपतिर्गुरुं स्वं १९ ब्रह्मन्ममाप्युष्मदनुग्रहेण पितुः समग्रं परमेत
दासम् कथं वहेयं भरमस्यतावत्त्वानपापं कथयाभ्युपायम् २० एवं विनीतेन नृपेण
भोलानाथोऽनुयुक्तः परमाप हर्षम् भक्तो हिं हृद्देषु मनोऽनुकूलाः सन्मानपूर्वोउपदेश
प्रश्नाः २१ अथ प्रहर्षातिशयात्तरोमभेरेनवाष्पाकुललोचनेन सगद्गदेन स्मितप्र राम ३६

चेमेवं गुरोः म्भभाविसितियो द्विजेन २२ वर्द्धस्ववर्द्धस्वनिएमयाज्ञः सुस्वीचिरंज्जीवशि
वप्रसादात् यद्गोरवंवर्द्धयितुं द्विजानामेवं सुधास्वादुवचोब्रवीषि २३ अन्येर्नवोढुंमन
सापिशक्यं वालोपियद्गोज्यभरं विवभ्रुः गोवर्द्धनं रुस्मरवत्समत्र भागं प्रपरं एजवहादुरस्य
२४ कशेशवंवापलवद्धसरवंकरएज्यभारे द्गहनेमनीषा उज्जम्भतेसुषिरियंप्रजा
नांपुराकृतानांसुकृतावलीनाम् २५ अनार्जवेनव्यसनाकुलेनविवेकहीनेनदुराग्रहे
ए लुब्धेनमुग्धेनमहोद्धतेननशक्यतेधर्तुमिहप्रभुत्वम् २६ सदासदोवार१११९ए
नवद्गुस्सुतेनश्रितयएिडतेन विवेकिनालोभविवर्जितेनसंवध्यतेश्रीस्वपलापिगाढं

३७
37
म्र २७ समत्सरैः क्रोधपरैः सलोभैरसत्यवाक्यैरलसैरमन्त्रैः राज्ञानुवृद्धे मे हतो द्विषद्धि
र्नेसरव्यमीहितसमृद्धिकामः २८ सुधेववाणीवसुधेवपस्यपक्षमाद्यापान्त्वमसीवकान्तिः २९
~~सुधेववाणीवसुधेवपस्यपक्षमाद्या~~ न्तं महाराज्ञमनाथनाथं प्रजानुरक्तो स्म हतो विहातुम्
२९ शक्तोपथावासुकिमिंदुल्लेर्वा न तथोग्रिमाणां नृपसौम्यतां च प्रदर्शयस्वात्मनि
ते न लोके भवाप्रधिष्यस्त्वनिषेवितव्यः ३० राजाधिराजो बलिवन्नृसिंहः प्रतापिणां
कीर्तिमतां च धुर्यः यथा प्रजापालनमाचचार तथा त्वमप्याचर लप्स्यसे श्रीयोन ३१ राम
कः प्रभो विचित्रहरः प्रजानामुपायविन्निसनिगूढमन्त्रः श्रायेत्रपेचप्रणिधानपु ३७
मे २

मिशमनामा

क्रोभावेङ्गितज्ञः सविवेकोविधेयः ३३ राज्ञारणवीरस्योपविभिस्थिरयसुशिक्षितोराजवहादुरे
ण त्वन्मत्रिभावेनिहितो [redacted] क्षमाभारसहः सहायः ३४ दत्तावधानः स्वय
मत्रभसेनिधायभारंक्षितिमण्डलस्य त्रिवर्गोलक्ष्म्यापरिभ्रममाणोयशोभिरापूरय
दिक्कुलानि ३५ भूस्वर्गपातालतलेषुयोगेशनिशेशनागेशरुचीरतीव अस्तिक्ष्मा
माहेयपितुर्यशः श्रीगङ्गेववयस्यक्षितिपः सधन्यः ३६ समृद्धकोशोवलवान्वदान्यः शू
रः कृतज्ञः क्षणविस्तुचारः पः सर्ववाधांपरिहर्तुमीशः कीर्तेः परंसोस्तिनवीननीतिः

३८ ३७ धर्मस्य कन्यामुपयमर्थसिद्धिः सर्वोपि तां कामयते हि लोकः धर्माविरुद्धं वृणुते नरं सा स्वतंत्र
तानेकुलकन्यकानाम् ३७ सोल्लास्वोत्तुङ्गतरामतङ्गाः समीरवेगाश्च पिबन्ति वाहाः प
दातयश्चरणपराक्रमाश्च यस्य प्रभुं तं न जिगीषवोन्ये ३८ बलार्णवं विद्विषतां विमथ्य
रत्नानि तस्माद्दुहितानि दत्ते यः स्वाश्रितेभ्यो विबुधोत्तमेभ्यः स्तत्याय शश्वन्नृसमसेहोर
शिश्रीः ३९ धर्मोद्भवेरर्थसमृद्धिरर्थसमृद्धितो दानविधानशक्तिः प्रभोर्यशो दानविधान
शक्तेः प्रख्यात्वमुच्चैर्यशसस्त्रिलोक्याम् ४० मत्सुं तणीकस्मरणाद्भुः शोपः शिरस्सरीणा राम
३८

मसिनाछिन्नन्निभविश्पसैन्यंगजवाजिराजिराजिरमुजिरमुप्रतिमः सम्भरः ४१ स्फुर्तंनजाना
तिविमूढचित्तः सुदुष्करंकर्मवितन्वतांपः तमादिपल्लेनजनाः कदाचिन्निराह्नरः केरभिभूय
तेन ४२ यस्मिन्क्षणेयत्नविधातुमर्हंतस्मिन्नलोतल्लोपयतोनृपस्य चलापिलक्ष्मी
रचलत्वमेतिस्थिराप्यस्थिरत्वंभजतेद्भुतंकिम् ४३ सहस्रदिग्योनरनाथवारैः ससहस्रबाहु
स्त्रभटैरुदारैः सुरासुराधीश्वरयोः सतुल्यस्त्रैलोक्यलक्ष्मीमपिभोक्तुमर्हः ४४ नकोपिदुः
खीममराज्यश्चात्तामेवंमतिर्यस्यनृपस्यनित्यम् सर्वोपकारव्रतनत्परस्यसविक्रमादित्यरत्नम
भाति ४५ यामेवशिवेचरमेरजन्याविधेयमात्मन्यनुचिंतनीयम् तत्रानुचिंताविषयी

२९ कृतोर्थश्चिन्तामणिर्नीतिविदां नृपाणाम् ४६ कामादिशत्रून् हृदि सन्निविष्टान् जित्वा नयो वा स्वरि
39 पून् जिगीषुः हित्वा गृहान्तर्गतवह्निशान्तिं दावं समीरैरभिषेक्तुकामः ४७ चित्ते विधेयाद् विवेक
मारे विपक्षमुन्मूलनकर्मयोग्यम् असत्सु सत्तां प्रविदर्शयेन सर्वं मान्तुह्रियते पशाम्ब ४८
पानं स्त्रियोक्षा मृगयेति नाम चत्वारि सन्ति व्यसनानि राज्ञाम् नैतानि सेवेत विभूतिकामो विभ
तयोनिर्व्यसनानुकूलाः ४९ द्वारावती दुर्गमवार्यमन्यैर्येषां समुद्रः परिखा पुरस्तु अर्थप्र
मूलं प्रभुरच्युतोपि पीतासवास्ते यदवो विनष्टाः ५० कैलासशैलोद्धरणप्रचण्डदोर्मण्डलाडम्ब राम
रदुर्निरीक्ष्यः त्रैलोक्यजेता रजनीचरेन्द्रः पराङ्गनासक्तित आपदन्तम् ५१ सप्तव्रतानां धुरि की २९

नेतायोसर्वैरसेनिसचधर्मेसुतः घृतप्रसन्नयापद्रमापतुत्वांशंभ्रमरस्वतांनिर्झरणावहथिः
५२ तपरिविष्टुत्वेमगयानुहत्साहत्वाजपुत्रस्तमवापशापम् यमन्तरक्षन्तिजनाःसमीपे
सपेनदूरेऽस्य सुतोपिरामः ५३ पारुष्यमर्येष्वुरिलाधिनाथंप्रजासुकुर्यान्नकदापिराजन्
माघ्राहितैरणाः परुषान्नितातमुद्विग्नदूरेण जनाः प्रयान्ति ५४ मितंहितंसस्मितमर्थ
गर्भन्वदन्नृपः कर्षतिचित्तरश्मिम् जनस्यकूपेहृदयेपिर्थरूषिः करोतिराजन्निहितैर्मनस्सम
५५ पः शासनंलघयतिप्रभुत्वेस्थितस्यशत्रुः प्रथमंसवेध्यः वर्णाकुजनानामपितावद
र्योऽस्मात्ताहिराज्ञांप्रभुतानिदानम् ५६ वरोल्कर्टदानत आत्मतुल्यंसाम्नावरंदरणे विधान

५० तस्य कमप्युपायं परिहिमन्यतां नत्तरारिपुंनिग्रहणीयमाहुः ५७ अथाहतासः प्रतिपन्नसत्वः स
५० मुच्छ्रितार्थः स्फुरितप्रतापः हत्वारिपूणां शिरसि स्वपादं साम्राज्यमाप्तोदयनिर्विवादम्
५८ रिपुकुलतिमिरौघध्वंसशीतेतरांशोरभिमतफलदानादर्थितानन्दनद्रोः पयाउदुग्ध
पयोधेरात्मनो रक्षणे नावनिरियमवनीया नन्दनीपावयं च ५९ अथानर्ज्जय धर्ममर्ज्जं
यगुरोः संयोजय स्वयशो दिक्षु अंगयभंजय प्रतिभटाशामग्गललं रंजय देवान्पूजय भोजय
द्विजवरान्विभ्राजय स्वान्त्रियाः दोषं वर्ज्जय चेतसिं हनृपते लोके चिरं त्वंजय ६० विध्या
भ्यासयशोविकाससुहृदुल्लासप्रनाश्वाससत्द्विश्वाससत्ववपुर्विलासपतगाध्यक्षासनो एम ५०

पासनैः ॥ नीतिव्यासस्खलल्लघुहासस्तुकृताध्यासहृद्विपक्ष्मासनश्रीविन्यासगुणप्रयासविविधमि
भोगस्वभूर्वासवः ॥ ६१ ॥ इत्थं वाहिनिवेदृशास्त्रनिपुणोतस्मिन्नवरागीः पतोद्घाशः स्वपितारि
पक्षनिकरः सश्रीकरः क्षोणिपः ॥ जातः प्रीतिभरः सरस्वदधिकप्रोद्घोषनान्दीस्तुतिप्रो
दुद्दाङ्दुनिशागमः समयविद्द्विप्रान्तप्रधानात्मनः ॥ ६२ ॥ गुरुरथसुकुमारकायमायव्यप
करल्लोकविलोकनोत्कमेतम् ॥ मनसि परिमशनाहीतपूजः स्वगृहमगात्सवसोत्सवः
कृतार्थः ॥ ६३ ॥ इति श्रीवल्लभसुकृते चेतसिंहविलासे महाकाव्ये नीतिप्रदर्शनं नाम अष्टमं
प्रकरणं चतुर्थः सर्गः ॥ ॥ अथ प्रदक्षिणीकर्तुं काश्यपात्मानं महेश्वरम् ॥ सुमेरुमि

५१ वमार्त्तण्डः प्रातिष्ठत्तनरेश्वरः १ प्रासादान्तरमागत्यसनसोपानवर्त्मना गङ्गांततोभिहस्ते
नवरत्नामिवस्रोनमत् २ समाहितेनमनसागङ्गामभ्यर्च्यगौतमः आरुरोहनवानावेंगि
रिमयपुरःसरः ३ प्रायोपसध्वजोपोत्रसतद्वाहरत्निस्थितिः नाविमीनाकृतोदृषध्व
तसिंहोजकृषध्वजः ४ सुवर्णद्वारिकासानोः पतङ्गस्पर्शिकेतना नहयेधिष्ठिता
दृषीरीयन्तीसिन्धुणायमि ५ क्षेपणीक्षेपणोत्क्षिप्तसेजेलोच्छ्वासैरभात्तरीः राज्ञा
नमनुनिष्पतेर्मुक्ताजालैरनुगङ्गया ६ पुंगपन्वीतदोहरैडैः केवर्त्तैर्नोघमानया एम
नौकयालयमक्रूरघटेमानसंवेगया ७ हुंकारगर्भैरीशानांक्षेपणीक्षेपजैरपि ५१

बालवृद्धातुरेभ्यो न्यो यानारूढाः ॥ २ ॥ २
३ सेनानिवेशः कर्तव्यः कर्दमेश्वरसन्निधौ सेनाद्धिर्यथार्तिर्न तत्रत्यानां तथा कुरु करभा अपि कर्तव्या यानानूढाः पंचक्रोशीप्रदक्षिणाम् ३
२ क्षिरोरा राजहर्ष्या इति क्षिप्र द्विदिमस्ता उच्यतां जने तुरङ्गा द्विरदा भावे रथभाः करभा अपि

किंकिणीजालसंयुतेश्च शब्दैर्नैस्थामुदं यमुः ८ अथ नौकातत उत्तीर्य दत्तहस्तावलम्बनः
सेनापतौ सदानन्दे मण्डपस्ततः परम् ९ क्षणं तत्र स्थितो राजा सेनापतिमवोचत प्रातर्वि
धेयमस्माभिः पंचक्रोशीप्रदक्षिणं १० जनपीडा न कर्तव्या सर्वैस्तैः शिवरूपिणः विभाव्या
दानमानाभ्यां माननीयाः पदे पदे ११ इत्यादिश्य पुनः सेनान्यं चेतसिंहबहादुरं लक्ष्मी
नारायणं चापि अम्बिकादित्यमब्रवीत् १२ मनुष्टत्वानुगच्छ त्वं विश्वेशमहमन्दिरम्
आहायपरजापाममर्पीतं चतुष्कं समावर १३ इत्यादिश्य नरेन्द्रो गमद्विश्वेशमन्दिरम्
पूजोपकरणं सर्वमुपादायानुगामिभिः १४ सेनाधीशो सदानन्दे यथादिष्टार्थसिद्धये

५२ स्वसन्निवेशमाविशेषोऽगाद्विश्रामवाटिकाम् १५ बलिबन्धनरूपपापात्रेघ्यनाथप्रतिष्ठितम्
शिवमानमपि विश्रामवनवधामजगाम सः १६ कृते स्वर्गे श्रीवासस्त्वेतार्णहनुमत्स्थल
म् द्वापरे क्रूरविश्रामो वैघ्यनाथाश्रयः कलौ । १७ शस्त्रागारं प्रसन्ने घोरल्लिकीरणि
कोटितैः सङ्गीतशालामपि सम्प्राप विश्रामवाटिकाम् १८ नानाभावविशेषज्ञैः शिल्पि
भिः परिकल्पितम् विलासावासमत्रेसं सविवेशविशांपतिः १९ चित्रास्तरणगेन्दुक
सुखोपकरणासने सभ्यैः परिवृतः सौम्यैस्तत्रसौतितरां विभौ २० सिन्दूरपङ्कसुमनः एम
स्त्रम्भेहरितावृत्तैः स्वंबुवाणांगणेशाचौ रूत्वान्तिकमुपागतम् २१ विमुद्धमनसं दृष्टं ५२

गृहीतनियमंक्रमे प्रसादमिवकामारेर्मूर्त्तंतत्रेक्षतद्विजं २२ कृताभिवन्दनोराजाहन्त्रपुष्क
लदक्षिणाः गाणपत्यप्रसादेनप्रसादोत्वगृहीन्नृपम् २३ कृत्वापंचनद्स्नानंदृष्ट्वाऽपिसम
चेनम् संतर्पणंचविप्राणांवाचातेह्मुपागतः २४ ब्राह्मणेभ्यः सहस्त्रापवृतेभ्यः कमकर्मणि
हविष्याज्ञानिदत्त्वानिदक्षिणाः प्रहितः पृथक् २५ समेत्यारः प्रभातेतेविश्वेश्वरसमवने
विज्ञानवाप्यामाधायदेवभद्रंपुरोःनघम् २६ इतिश्रुत्वाणांसम्मान्यमान्यंकुलपुरोहित
म् उवाचवाचमाचारविचारचणांदृशीम् २७ साधुसम्पादितंब्रह्मनाणेशाद्विजरजनम्
प्रारब्धकार्यसंसिद्धिरस्माद्देवप्रजायते २८ अथविश्रम्यतांगत्वास्वनिवेशनमुत्तमम् इति

एजाविसर्ज्येनस्वपंशिष्येनवासने ॥ ३४ ॥ इति श्रीचेतसिंहविलासे महाकाव्ये दशमं प्रकरणम् ॥
प्रातरुत्थाय विधिवद्विधाया वश्यकीः क्रियाः नावमारुह्य सज्जवां द्रष्टुं मणिकर्णिकाम्
१ मणिकर्णीप्रदेशोऽसौ तारकेश्वरशेखरः गङ्गापालं हन्तो दृशि साक्षाद्विश्वमहेश्वरः २
गङ्गाकेशवमारभ्य हरिश्चन्द्रस्थ एवधि ज्योतिरुद्भासते काश्यां स्त्रिविष्टपवणकर्णिका
३ चक्रेण चक्रिणा चक्रे दृष्टचक्रविहारिणा पञ्चपुष्करणी पुण्या पुष्करण्यधिका गुणैः
४ यस्यांस्निसमुद्भूतपुष्करेण गजाननः आनन्दकानने सिद्धिलतासेके सरोधृतः ५
गङ्गातरङ्गनिर्धौतदीर्घसोपानसंततिः सर्पकान्तमणीस्थ्यं दृष्ट्वा न्हाबिन्दुपलायते ६ मणि

करणेप्वसिस्नात्वाज्योतीरूपेप्रिशीतले कृतकृत्समथात्मानममन्यतनवेन्नमः ७ गङ्गाम
न्यर्घ्यविधिवत्तथैवमणिकर्णिकाम् नारकेश्वरमप्युच्चैः सिद्धिहेरम्बमागमत् ८ पाद्यार्घ
स्नपनाचामवस्त्रसूत्रविभूषणैः पीठगन्धाक्षतापुष्पधूपदीपकमोदकैः ९ नीरताम्बूलपुटि
कानीराजपरिक्रमैः संपूज्यधृतवान्नाजागरणोसंस्तुतवानिति ॥१०॥ युग्मम् त्वमसिवरदमङ्ग
लस्वभावस्तनुजनुरप्यसिसर्वमङ्गलायाः अतइहममममपूरयस्वकामंतवपरिहजनकर्मणि
प्रकामम् ११ भुवनभयशमायमलिनात्वांसकलधुरंधरमात्मजंनिधाय अनवधिकसमा
धिसौख्यसिंधुःकावनववनेमविगाह्यतेगणेशः १२ जगदधिपतनजलोकवेदत्रितयगतोःसि

४४ ततोनन्तोवहुभिः मपिवरणमहरोज्जपोजनेनमचुरमनुग्रहमाचरप्रकाशम् १३ गुरुरसिपरमो
गुणोगुरूणामुरुकरुणापरिपूर्णोऽत्मनैव कुरुमपिकरुणामितिप्रवक्तुंसमुचितमेव
नभालचन्द्रतावत् १४ परिहृयतितमोदिनाधिनाथः सितकिरणः परितापमुच्छिनत्ति
अहिपतिरवनिं विभर्ति विश्वं वितरसिमङ्गलमङ्गजागजायाः १५ त्रिपुरमहिविभूषणेन
नहन्तुंकमलसुतेनजहिधातुमेतत् पुनरयमधुकैटभक्षयापत्वमसिगजाननपूजितो
च्युतेन १६ नरकरिपुरपाङ्गपुष्करिणीपालटमुवियोमणिकेशतोःर्वाकू विहितपरि
करणोन्नरायधान्त्सेतमहमिभाननमाश्रयामिसिद्ध्यै १७ गजवदनमहेमाणुवंशुद्धवरदर राम ४४
कर्णि

धाम्नुधवलन्दुशालिभाल करुणांबुधो विशालमूर्ते गणगुहाग्रजविभ्रमराजपाहि १९ स्तु
वमितिमधुराक्षराध्येगांभेपठतजपेत्समतीपमस्मराज्ञः गणपतिमुकुटासक्तनमोलांजलि
पुटके स्थितिमस्तवंद्यकस्मात् २० प्रणिपत्यमुहुर्मुहुर्मोहूणउवद्दलिवंघ्यजः सम्या
र्थ्यपात्रानेर्विघ्नं शिवावांधेपयोजवात् २१ पन्नसर्पणवन्हेणज्वलनेनोरुजन्मनावि
घ्नुडिरत्नारकाभिस्त्वविनाशंपतन्नमोपहाम् २२ गुडेष्वैक्षोस्त्वविवुधैः शिवरामादिभिः श्वे
ताम् मस्यकूर्मादिभिर्दैत्यैरनेकैरुपसेविताम् २३ मोहादिपंचरन्त्रासमपुष्कराग्रोद्धते
र्जलैः करैरिवसुधारसैमज्जोत्कारतविपन्नत्नाम् २४ श्रीनन्दकाननाभपांसुगां

४५
सोपानमालया तु कृतनकूपपेव घ्यामनमवघ्यारिवलाश्रपाम् २५ रक्षितां भैरवैर्वीरै
स्त्वादृशैस्त्वमसंख्यकाम् पार्वतीपरमेशानाम्बुकेलिकल्लोलसरोरुहाम् २६ अनन्तार्द्धिकस्ता
ह्रैर्वोधिभिस्थावरैश्चलैः प्राप्तसिद्धिगतिभिराकीर्णां समापन्नानवापिकाम् ॥२७॥ कुलकम्॥
समुपप्लवनतद्वारिमोहजालनिवाशिसः कैलासमिव विश्वेशशासाद्भसहसासरत २८ अ
ज्ञातज्ञानवैराग्यैश्वर्यमण्डपिकांक्रमात् अतीस व्रातसंरोः साकं प्राप विश्राममण्डपम्
२९ पूर्वमेव समागम्य यत्र दृत्तेन यत्नतः यथाप्रदेशाविन्यस्तपूजोपकरणान्ततः ३० प्रविश्य एन
विश्रामगृहं सकुन्नावरेश्वरम् राजर्षिरेषनिरैक्षमुपासां चक्रेश्वरम् ३१ व्रातसंरोः ४५

कारयामास शतरुद्रियपाठिभिः अभिषेकं स कामारेः स्वात्मनो हेरिणाहिजित् ३२ उपचा
रैर्महाहारैरभ्यर्च्य परमेश्वरम् लिङ्गे यभावयामास विरमेन धरेश्वरः ३३ युगपद्दिस्फुर
द्राकांतारे शशांकभास्वरम् वामाङ्गविलसद्वामांसोत्सर्पश्रीविलोकिनम् ३४ कालकूटप्र
भाजालकृतकण्ठाम्बुदश्रियम् कर्णांकुरउल्लिखितोज्ज्योतिः फणिरत्नतडिच्छटम् ३५
गङ्गामिव कलामिन्दोर्गङ्गामिन्दोः कलामिव दधानं शिरसा रत्नाममृतस्यन्दपेशलाम्
३६ ग्रथितां रागसद्वेणाब्रह्माण्डावलिमुत्कटाम् मुण्डमालापदेशेन बिभ्राणं वक्षसाप
ताम् ३७ अङ्गदीभूतभुजगगरलछायानुबंधिभिः दृग्भिर्भ्रामरिकाकरं सन्तं सवलैर्भुजैः

४६
५०

३८ खड्गखट्वाङ्गकुलिशत्रिशलेष्वाससायकैः खेटकेनवराभीष्मांमगेणवलसत्करम् ३९
व्याघ्रकृत्तिसमासीनंकरिव्यक्तगजाजिनम् दिनसंध्यानिशाहेतुलोचनत्रयभास्वरम् ४०
ब्रह्मकेशवरुद्राद्यैः स्वांशभूतैः परिष्टुतम् जैगीषव्यादियोगीन्द्रैरनिमेषेणलोकितम्
४१ समयोवितरागेणनारदाद्यैःप्रमोदितम् ललितैः सुरनारीणांभैरवाणांचताण्डवैः ४२
गणेशेनगजास्येनषण्मुखेनगुरुहेनच वामदक्षिणनिष्ठाभ्यांनिरन्तरमुपासितम् ४३
प्रमथैर्विकटाकारैरश्वास्त्वधिकृतैर्नतम् तत्त्वोपदेशसुश्रूषापरकैरौर्जितात्मभिः राम
४४ उपास्यमानंपुरतः सनकाद्यैःसमाहितैः दण्डिनावेत्रहस्तेनज्ञाप्यमानसुरासुरम् ४६

४५ इन्द्रेणवज्रहस्तेनवह्निनाशक्तिपाणिना यमेनदण्डधारेणरक्षसाखड्गधारिणा ४६
पाशिनाजलनाथेनमारुतेनधनुष्मता धनदेनगदाभाजा शूलिनेशेनचावृतम् ४७
विघ्नेशस्कन्दमिहिरपूर्णभद्रजभैरवैः समीपवर्त्तिभिः सभ्यैर्विनीतैः समुपस्थितम् ४८
वेदैः साङ्गोपनिषदैर्मूर्त्तिमद्भिः कृतस्तवम् विश्वेश्वरं हरिध्यापन्नगास्तुतवांश्च सः
४९ प्रज्ञान्नेगोतमस्तस्मोदयमानरविच्छवि धारयामासशिरसि छत्रंकाञ्चनसुप्र
भम् ५० अथेहसर्वपापौघप्रशमायधृतव्रतः प्रीतैः शम्भोः करिष्येहंकाशीक्षे
त्रप्रदक्षिणा ५१ सहस्रब्राह्मणाद्वारापितुःसद्योविमुक्तये कारयिष्येतीर्थदेवमय

५०
57

काशीप्रदक्षिणं ५२ इतिसंकल्पविधिंविस्मयतात्मा धराधिपः परिक्रमायदेस्यात्रामिति
प्रार्थितवाञ्छिवम् ५३ दुंढिमोदादिसंविहितंप्रदक्षिणाकृतेथयनहरणपाणिंसपात्रा
थींयोगक्षेमार्थमानम् ५४ कालभैरवमभ्येत्यसंपूजयित्वायथाविधि निरन्तरययया
त्रायैप्रार्थयत्सकृताञ्जलिः ५५ मणिकर्णीश्वरंगत्वापूजयित्वानरेश्वरः परिक्रमादे
नतवान्भक्त्यासिद्धिविनायकम् ५६ परिक्रमिष्यन्काशींसमणिकर्णीतटस्थितम्
गङ्गाकेशवमासाद्ययोगाणिकमथाब्रवीत् ५७ ध्यानमिश्रपुराणार्थेविचारणविशा
रद पंचक्रोशपथमध्यस्थदेवलीलास्थितिंवद ५८ इतिप्रणोदितोराज्ञाध्यानमिश्रःप्र

एएवित प्रसन्नवदनो विप्रः सहस्त्रान्तर्गतोवहन् एए पंचक्रोशीमहायात्राकैर्वानक्रि
यते कृता परन्तुमार्गेदेवानांजिज्ञासापैनकोप्यलम ६० वलिवन्ध्यमहीद्रसकोपि
एपमहोदधिः उदपंजुषतामोपंचेनसिंहेन्दुनेधितः ६१ चिरंजीवप्रजारक्षधर्मवहेप
शंतनु आनन्दयगुरुत्वन्दस्कन्दवज्रयविघ्नपः ६२ काशीमार्गमध्यस्थदेवसंख्याविं
धित्सति तारकाक्षपिशएपन्नांगणयत्ताचधराएावः ६३ तयापिब्रह्मदैवतेकाशीखंडा
द्रिपद्धतिम अनुसृत्यथापुक्तिमार्गेदेवकथाब्रुवे ६४ गंगधाराधृतेयत्रकेशवः केश
वेनव गङ्गापाविश्रलब्धोनुनीरनामोपरस्परम ६५ तदेतत्काशिकादेव्याम ध्य क्रः

स्मतपास्थितं गङ्गाकेशवसंस्थानं प्रजप्ततां पुण्यरूपे ६६ एतत्पुरोजगद्धात्रीललितेयं
व्यवस्थिता आनन्दकाननस्यान्तः सदाकल्लोलतायते ६७ अस्याश्चांशांशतस्त्विस्त्रोवा
ग्रमापर्वतात्मजाः त्रैलोक्यचूडामणयः सेयं त्रिपुरसुन्दरी ६८ सुधासिंधौ कल्पवनैरत्न
द्वीपे कदम्बिनि चिन्तामणिगृहे देवतल्पस्थायायात्रसान्निताम् ६९ अस्याः पुरस्ताद
त्स्यतत्त्वणमव्यप्रतिष्ठितम् लिङ्गं सिद्धिमहं सुसांदुर्ज्ञेयपापनिवारणम् ७० पुराभग
वराज्ञेन जरासन्धेन दृप्यता निर्जित्य भुजवीर्येण कारायां निहितान्नृपाः ७१ तस्य देक एम
त्यकेश्वालामस्तिप्रासप्रभिधेउभे कृतेतैमपुरेशानकं मनोमोघ्रमे तिना ७२ वासुदेवे

नरेन्द्रेवेनवल्लरेवोनुजन्मना ॥ प्रसत्यनिहतेकं सेतद्वार्योभ्यांप्रणोदितः ॥ ७३ ॥ सर्वराजजयोद्युर्येः
समर्पयद्युमराउलम् ॥ जरासन्धः स्वजामातृप्रतीकारचिकीर्षया ॥ ७४ ॥ हयतुङ्गः नरङ्कालिं
पत्तिव्रातप्रवाहिनम् ॥ गजद्वीपरवङ्गःमीनग्रहीतां सैन्यसागरम् ॥ ७५ ॥ माथुरान्मारसेनां
स्थ्लावयामासनीश्वतः माथुरान्मारसेनास्थ्लावयामासनीश्वतः ॥ मथुराद्वारमाक्रम्य स्थि
तस्वमगधेश्वरः ॥ ७६ ॥ जरासन्धभयत्रस्तविलोक्यपुरमच्युतः माद्रुर्भूतपुराणास्त्वरथस्था
स्थासपद्वली ॥ ७७ ॥ सुहस्तपरचक्रेणचक्रेणगरुडध्वजः ॥ जरासन्धबलंनिन्येज
रासन्धेकशेषताम् ॥ ७८ ॥ हलिनानिगृहीतःसोद्देरथेरथिनांवरः केशवेन राय मा

४९ विमोच्याथ प्रेषित । स्वहिंसां प्रति ॥ ७९ ॥ पुनरुद्योगमकरोद्दमवींसगणेश्वरः । अशोहिरणीरूपादा
५१ पपुत्तुस्त्वधिविंशतिम् ॥ ८० ॥ एवं पर्यायतः सप्तद्वयावारान्वराजयम् । प्राप्यकंसान्तिकाल्लिहमा
न्निर्वेदं परमापन्नः ॥ ८१ ॥ नत्वा सम्ज्ञानवद्दनो निगमागमवेदिनः । प्रांजलिर्ब्राह्मणान्नाह वि
नीतः परिपूजितान् ॥ ८२ ॥ मयाप्यावधिनावापि कस्मादृपिपराभवः । गोपालैः सोऽहमसकृ
ज्जितो दैवं हि वीर्यवत् ॥ ८३ ॥ स्वकन्येविधवेयश्च पञ्जिनं त्वं च परैर्वृतु । नजीवितुमथेच्छामि
मानिमत्तुः पराभवः ॥ ८४ ॥ यदि कश्चिद्गुणायोस्ति जेतुं सबलमच्युतम् । तद्भूतं किं पयाविप्रा राम
नान्यथा जीवनं मम ॥ ८५ ॥ इति सम्प्रार्थिता विप्रा जरासन्धेन सादरम् । प्रसञ्चुरुचिंता· वांव ४९

समेताः क्रियाविदः ॥ ८६ ॥ सुमेरुलंघनं पङ्कोल्लरणं पाथसां निधेः । यथासम्भावितं तद्
उज्जयोः न्येः शार्ङ्गधन्वनः ॥ ८७ ॥ तथापि शरणं प्राप्तस्त्वमस्माकमिति श्रुतः । कृत्स्नस्यापि
जयोपायं त्वत्पुरः कथयामहे ॥ ८८ ॥ वाराणसीं पुरीं गच्छ समाराधय शंकरम् । तत्कृपायां प्रव
त्तायां पाण्डवं विजेष्यसे ॥ ८९ ॥ इति ब्राह्मणसमस्याद् बृहद्रथसुतो रथी । गत्वा काशीं प्रतिष्ठाप्य
शिवमाराधयच्चिरम् ॥ ९० ॥ आराध्यमानो विश्वेशः प्रादुर्भूतस्तमब्रवीत् । सत्यधर्मरतं त्व
ह्यं कोऽत्र जेतुं समीहते ॥ ९१ ॥ मदाराधनसंकल्पो न तथा ब्राह्मणोदितः । इति कृत्स्नमस्त्वपिश्रा
सेमपुराणागमिष्यति ॥ ९२ ॥ त्वदाराधितलिङ्गार्चां विधाय समरं गतः । विजित्य ह्युज्जै

५० पान्याद्भक्तोर्निर्मा स्यातिनिर्मलात्मा ॥ ९४ ॥ रतिलध्ववरो राजाप्रमत्तवल्लवाहनः ॥ मथुरांत्य
रा ५२ क्त्वा रामकृष्णभुजाविताम्प्रासस्वकालयवनस्त्रिकोटिम्लेच्छवकम्पत् ॥ नारदप्रेरितः सिं
धुमुत्तीर्य यदुनिर्भयः ॥ ९५ ॥ उभे सेने तु रामघोषे सामर्षे वीक्ष्य केशवः ॥ सनपो द्वारकां निन्ये मथु
रास्याखिलप्रजाः ॥ ९६ ॥ मुचुकुन्देन सुप्तेन गुहायां पवनाधिपम् ॥ प्रोद्दीप्य भस्मीकृत
वान्मार्गे कृष्णः पलायितः ॥ ९७ ॥ जरासन्धभयात्कृष्णः सर्वलोपायदेवैः सह ॥ हरेः पलायित
इति ह्रीशिशिरप्रभञ्जुतिः ॥ ९८ ॥ एवं महेशमाहात्म्यं पश्यमोपि जगञ्जपी ॥ जरासन्धेन
भूपेन संग्रामे द्वादशो जितः ॥ ९९ ॥ जरासन्धे स्वर्यं लिङ्गमेतत्काश्यां प्रतिष्ठितम् ॥ पूजयस्त्वि राम ५०

धानेन रिपून्प्रेष्य सयत्नतः ॥ १०० ॥ काश्यपांषणां पुरोगामोऽस्य पश्चाणो ध्याधिपदेवता ॥ अत्र
एमेश्वरं लिङ्गं रामचन्द्रार्चितं भज ॥ १०१ ॥ सोमनाथेन दासभ्येन पूजितेनातिदूरतः तत्रामेश्व
रलिङ्गं देवपूजनपस्वजपश्चिये ॥ १०२ ॥ प्रयागाग्रपदेशोऽस्ति देशः पुण्यनिवेशनः ॥ मल्लटं कोम
हादेवस्तं रक्षति सपूज्यताम् ॥ १०३ ॥ चिरमुद्दस्यभग्नोऽलं दृष्ट्वा पार्दैस्तु वकपा ॥ हिरण्याक्षवधः
श्रान्तो विश्राममलाद्धि सूकरः ॥ १०४ ॥ दृष्टाश्वमेधा अत्रैव ब्रह्मणा विहिताः पुरा तदन्ते स्थापयामास
लिङ्गं दृशामरवार्थदम् ॥ १०५ ॥ हिरण्याक्षेण दैत्येन कारापां निहिताः सुराः ॥ अत्रात्रमोवितादेव्या
सेषावन्तीममर्च्येताम् ॥ १०६ ॥ सप्तैः पञ्चाशतेनारी समेवैरत्र महेश्वरः ॥ स्वेश्वरत्वेन सम्मान्य

५१ पूजितः परमतामयम् ॥ १०७ ॥ योगिन्योः च चतुःषष्टिसंख्याविख्यातकीर्तयः ॥ काशीसंरक्षणे
51 यत्ता यत्रास्तत्र जयष्ट्रिये ॥ १०८ ॥ केदारेशनिवेशाय मुद्भैः सान्द्रसुधोज्ज्वलः ॥ यत्रारूढ स्म हयते
नैवशम्भुर्हिमाद्रये ॥ १०९ ॥ लङ्कातङ्कापयज्जन्मरामकीर्तेश्च हृद्भवे ॥ सप्तप्र हनुमान् श्रीमान
देशावीपरैर्च्यताम् ॥ ११० ॥ अत्र स्वप्नेश्वरी देवी काशीस्यानां शुभाशुभे ॥ स्वप्नेऽआगतसर्वदृतिवि
धिनोपासितार्च्यताम् ॥ १११ ॥ गान्दिनीनन्दनोः क्रूरः सुवर्णदशभारदम् ॥ स्यमन्तकमणिं प्रा
प्य द्वारकायां इहागतः ॥ ११२ ॥ सोपानश्रेणिमाधत्त सौवर्णीमत्र पाण्डवः पागा" अक्रूरतवान्दानी राम
पूजितेयाः सुरश्रिगणान् ॥ ११३ ॥ अपंपमहेशो विमलः कारयांमा यापुरा स्थितिः ॥ सङ्गमेशो ५१

सिद्दलितपापसेनोः त्वघूज्यताम् ॥ ११४ ॥ द्विवीरासप्रवासायप्रेषितः पूर्वमर्पमा इतोयामि
नयामीतिलोल्पमापात्वसोच्यताम् ॥ ११५ ॥ निर्विघ्न काशीबासार्थम कस्मन्वेरमाननम्
उपास्मल ख्यवान्सिद्धिं निजवापीतटान्तिके ॥ ११६ ॥ स्वर्गापवर्गोदादुर्गा हेत्यवर्गा पहारि
णी ॥ उपसर्गापनोदायस्थलेः त्वविहितस्थितिः ॥ ११७ ॥ उन्द्राणीमुखवहिवसास्त्वब धूमि
रम्मतोह्वकैः ॥ दुर्गापदाम्बुजं धौतमतत्कुण्डं तदुत्थितम् ॥ ११८ ॥ दुर्गापालालितो स
न्तेवात्सल्पेनगजाननः नमुचतितदुत्सङ्गं सोयंदुर्गाविनायकः ॥ ११९ ॥ अत्रापिवासः
कथितपंचक्रोशाप्रदृश्तिरोभु ॥ मुहूर्तमत्रविश्रम्यकुरुदुर्गामहोत्सवम् ॥ १२० ॥ पोरारिण

५२ ककुथाल्लापैरखागाध्वपरिश्रमः ॥ श्रमतोऽन्तपः स्नात्वा विधिनापूजयच्छिवाम् ॥ १२१ ॥ मोदकैरम
तस्वादैः पासैश्च मखशर्करैः सुवर्णदक्षिणाभिश्च सततानोषयद्द्विजान् ॥ १२२ ॥ परिक्रमणका
मोथप्रणिपत्य कृताञ्जलिः चैतसिंहोऽर्थयामास दुर्गां त्रिभुवनेश्वरीम् ॥ १२३ ॥ जेमड
जेम्लिप मर्गे स्वर्गे भूमौ न तले वते ॥ महिमा हि म वस्तुं त्वितेन त्वां प्रार्थये सुरे ॥ १२४ ॥ सेत्र प्रदक्षि
णा विघ्नहर निसंहत पाहृशा ॥ अवलोकय मां वा त्वं एन ईशोन त्वा त्वसम ॥ १२५ ॥ इति सम्प्रार्थ्य
दुर्गां स ब्राह्मणैः सहभूपतिः ॥ पश्चिकामविधिवत्काशीं विश्वप्रकाशिकाम् ॥ १२६ ॥ इति गम
श्रीचैतसिंहविलासे महाकाव्ये प्रथमाह्निकं गरकाहृशं प्रकरणम् ॥ मीतिमिर्इैव दासीनां ह ५२

रिल्लीलाभिनीतिभिः ॥ विमोह्यमानोऽयपथिविष्वक्सेनंददृशेऽसः ॥ १ ॥ कस्येदंस्थानममलंमन
आह्लादसलम् ॥ इतिपृष्टः पथिस्मषमाचष्टध्यानमसुरः ॥ २ ॥ साधुपृष्टंमहाराजकोन्यस्त्वद
परोभुवि ॥ क्षेत्रेश्वरहस्यार्थेजितामुर्भोसुरश्रिया ॥ ३ ॥ असुरैः पूर्वमाक्रान्तंसर्वंत्रैलोक्यम
ण्डलम् ॥ आलोक्यभगवान्विष्णुर्दुद्दावमनआहवे ॥ ४ ॥ धर्मप्रवर्त्तनाहेतोरधर्मस्यक्षया
य ॥ प्रादुर्भावामहाविष्णोःपुराणेषुनिरूपिताः ॥ ५ ॥ शंखचक्रगदापद्मनन्दकोदारखा
हुता ॥ आत्मतुल्योगणः कश्चित्तस्मैनाङ्गात्प्रकाशितः ॥ ६ ॥ तमाहविष्णुःपुरतस्थितंप्रां
जलिमानतम् ॥ स्वचक्राच्चक्रमुत्पन्नंसमर्प्यसमपोषितम् ॥ ७ ॥ मंदेशसम्भवोसित्वंचके

५२ स्मरणानेनहानवात् ॥ करणनालसमुच्छेदविगलदुधिरात्कुरु ॥ ८ ॥ वज्राभिककखरस्पर्शो
अमर्षिणउदायुधाः ॥ अशक्यनिधनाः सन्तितेः सुरद्रोहिणोखिलाः ॥ ९ ॥ तेषांवधायमनसा
सृजसेनापथारुचि ॥ विष्वक्सेनाप्रसारान्तं विष्वक्सेनाभिरधोभव ॥ १० ॥ इत्याज्ञप्तः कृपादृष्ट्या
लोकितश्चरथाङ्गिना ॥ गणेशनमोः सुरान्हन्तुंविष्वक्सेनाहृदासृजत् ॥ ११ ॥ पीताम्बरैः श्यामला
ङ्गैः सम्भूषैः शार्ङ्गैः धन्विभिः ॥ किशोरैस्सुन्दरैर्वीरैरनन्तैः सर्वतोभवत् ॥ १२ ॥ पद्मस्वरथमानङ्गः
प्रवाहानुगेमाः परैः प्रावर्तन्ततः सेनाः सर्वतोदैरिवापगाः ॥ १३ ॥ गोलोकादवतीर्णेनसैव एम
लितोयमुनाध्वना ॥ तीर्थराजेप्रयागेथचक्रे स्वावाससमर्थेवित् ॥ १४ ॥ इन्द्राद्येर्हरितापाले ॥ ५३ ॥

स्फुटामणिमरीचिभिः नीराजितपदाम्भोजः प्रयागे सोऽवसच्चिरम् १५ दैत्यो भूत्सर्वदमनस्त
स्मिन्काले महाबलः विजित्य सकलाल्लोकान्ध्यासीनोः मणवतीम् १६ अन्वेषणोत्स प्र
यागस्थः कश्चिद्दुर्वारविक्रमः हव्यप्राणान्सुरान्कर्तुं मतिं शंसृत तत्राजिनिनिशि १७ सोऽश्रुतद्
तमुद्धृतविबुधो भुजतेजसा समोकणायेम प्रयागस्थं तमतं च मपतिम् १८ प्रयागेगच्छमुग्धा
स्व विष्वक्सेनस्त्वयोच्यताम् कोऽसि त्वं कुत आयातो निर्गौरत्वं च मन्त्रतः १९ त्रैलोक्यमे
तत्स्माकं विजितं स्वभुजौजसा अस्मदाज्ञां विना कोऽत्र तिष्ठासे स्वभुलक्षणः २० स त्वं शाह्व
धरैर्वीरैरसंख्यैः पृतनाधरैः प्रयागमाश्रयं हत्वा परैर्नेष्यसे श्रुतं २१ इन्द्रादीन्विबु

धान्वध्वाप्रेषयस्वान्तिकेऽत्र नः पतएवोपयातोऽसि तत्राशुव्रजसेनया २२ अन्यथातीर्थरा
जेत्वंदेहमवीनामितस्ततः शिरोजैःकर्त्तितैः पश्यपमुनामपरामपि २३ इतिसन्नोदितोदूतः
प्रयागंप्राप्यवैदमवम् स्वसमानैर्महावीरैःसमेतंसमभाषत २४ नसर्वदमनंवेत्सिवीर
त्रैलोक्यशासनम् पदनादृत्सवसन्निप्रयागेदेवसेवितः २५ यद्वत्तंत्वत्तमेवैतत्साम्प्रतंहितमुच्य
ते इन्द्रादिदेवानस्पर्पगृहाणास्वदिशंप्रति २६ अन्यथाकर्त्तरीक्षेत्रेदानवैर्निशितायुधैः
कर्त्स्यमानशिरोमालांवीक्षितासिभटान्निजान् २७ इतिदूतेनसंगत्यनिर्भयेननिवेदि
तः वीरसंसत्कृतः प्राहचाक्रपाणिर्गणोत्तमः २८ तीर्थभूमिःसमानैवप्रभुत्वंनात्रकस्य

चित् अत्रास्माभिः श्रुतो वासस्तेन ते किं प्रहीयते २९ इन्द्रादिदेवताः सर्वे पूज्या अत्र वसन्ति
चेत् हतश्रिया स्त्वया दैत्य कस्तान् रोद्धुमिहेक्षमः ३० युष्माकं पूर्वजेनैव बलिना वामनात्मने विष्णवे
वसुधा दत्ता कथमेष्वर्पमत्र वः ३१ विष्णुना लोकपालेभ्यो लोके श्वर्यं समर्पितम् सोऽहं तत्किंकर
स्तेषां रक्षायै तेन योजितः ये यैरिन्द्रादयो देवा निरस्ताः स्वस्वधामतः तेषां प्राणान्तिको दण्डो मन्त्रः को
दण्डपाणिना ३३ तद्यूयं यात पातालं सहस्त्रा क्षेपतां दिवं तीर्थेषु स्नातु सर्वे पि स्वस्वयायायानुत्तये
३४ यद्विजो विषवो रूपं मद्भक्तमनुपाल्यताम् नो चेद्यद्दुर्लभमायाय गर्ज्जेसि त्वं तदीक्ष्यता
म् ३५ इति जल्पिस्वभर्तारं सुग्धा सक्षीणाजीवितम् इति विषक्तेन वाक्यदूतो दैत्य समवेदयत्

५५ ३६ दैत्येन्द्रः सर्वदमनः क्रोधाद्विस्फारितेक्षणः प्रयागनिग्रहं तं हन्तुं दैत्यसेनाः समादिशत् ३७ कृ
पाणबाणगदाशूलचापाणयः प्राणनिस्पृहाः काशीश्वगणगणोमध्यमवनेरुः क्षुरद्रुहः ३८ लोहकंकट
मा स्यौत्तीक्ष्णदंष्ट्रा महाभुजाः दिगन्तेभ्यः समापेतुर्दानवा आततायिनः ३९ गजवाजिरथाश्च
गर्दभोष्ट्रमहिषवाहनाः असुराः सुरसंत्रासं जनयामासुरुद्धताः ४० निर्याणवाद्यनिर्घोषैर्जनयन्त
:श्रुतिज्वरम् देवतानां तदा दैत्याः संमेत्याभिमुखं ययौ ४१ ज्वालाजालजटालेन करालेन
रक्तरश्मिना रक्षितं हरिचक्रेण प्रयागमभितेयपुः ४२ युगपत्सर्वदमनदमनप्रेषितासुमनोदि एम
घः तीर्थराजमवारुन्धन् भैघ्मवक्करस्तथा ४३ विष्वक्सेनः प्रयागस्थः सेनां विबुधवैरिणाम् ५५

मिमर्द्दयिषुराघ ८ रक्षोभ्रणतानात्मनोगणान् ४४ कोस्त्वमांकेनदेवेनपर्द्दर्थमिहरक्षिताःस
सर्वेद्द्मनस्मान्तसमयः समुपागताः ४५ केवराकाश्चमीनोमध्रषामन्तापसम्भ्रमः एकैको
त्रगणोविश्णोरपल्लाद्धन्तुमीश्वरः ४६ उगायत्तस्वदेहैसानांवधःपतगकेतुना आदिष्टरति
तेवध्याएकहेलत्वनिश्चपः ४७ अथ्यसज्ज्ञाविनिर्यातुगजाश्यन्दनाश्रपाः कर्तुंहि विद्वेषि
णामन्तंवैष्णवानांधुरंधराः ४८ विबुधानामनीकानिरक्षन्तःपार्श्ववर्त्तिनाम् एकैकमसु
रंहन्तुमेकैकोगच्छन्तुद्रुतम् ४९ विष्वक्सेनेननिर्द्दिष्टावैष्णवाश्चाशपाणयः सपागप
वेद्वारेणनिश्चेरुरसुरान्प्रति ५० आलोक्यवैष्णवींसेनांविष्वक्सेनप्रणोदिताम् अ

एतत्उच्चरम् तत्संवेगैः शरजालैर्वीतैरिवविध्यतताम् ५८ भगवन्नाममालेवपापानिस्फुरति मात्रतः दैत्यानीकानीत्वोरहन्तुमीश्वरस्तिशताबलि ५९
तद्रूपंभगवन्नामस्मरणादिक्षणालयोषितताम् चित्तसंतापिनश्चासान्संसाधयतशीघ्रतत्वात् ६० यासांधर्मगरुत्यर्थैर्हेतीनांसंयतोस्त्रिवः कादशादित्याकिर
णाद्यसां गसरंतुताः ६२ पीताम्बरोघनश्यामोरत्नकेठोगदाधरः गोपालः पापदमनः कीर्तिमान्पद्मलोचनः इत्येतेवैष्णवाअष्टौकश्लोघहतयेसताम् ग्रहशंख्यग सामर्थ्यैनारायणगणाखोचितम् ६३ इतितेनसमाहूतावैष्णवाअपवारणायः प्रमाणायनान्तस्लवैदैत्यान्प्रतिजवाद्युयुः ६४

५६ 56

भिदुस्तुरुन्दानवाः शरवर्षिणः ५१ नेषामेकाभिपातेन शरवर्षं विमुञ्चताम् वैरमवा
नासुरः पत्थाः समस्तधोभवच्चिरम् ५२ अथतैरवरुद्धेषु वैश्मवेष्वाततायिभिः शस्त्रास्त्र
वर्षैर्मुचद्भिर्विपक्षैसेनस्तुकोपतः ५३ खुरप्रक्षेपसंजातैर्हेषितैरपिवाजिनाम् चक्रोत्थैः
किंकिणीजैश्च चतुर्भिर्वैनिभिः सुखम् ५४ चरणोस्पन्दनमस्यस्यपदरवञ्चनन्तुरम्
तार्क्ष्यकेतनमारूढः शोणान्तनयनाम्बुजः ५५ प्रसार्यसशरंपाणिंकण्ठासक्तधनुर्लतः
दैत्याभिमुखमायचविपक्षसेनः स्वसैनिकान् ५६ यदेतत्सुरतः श्यामंतरलाम्बुरुसि णम
रुचिच्छरं दानवानामुरस्थाणांकरञ्चमवलोक्यते ५७ प्रसरद्दिव्युदुद्योतघनमें ५८

सुरस्यति ६४ आलोक्य दैत्यवीसेनां विष्वक्सेन मणोहिनाम् अभिदुद्रुवुरत्या
दानवाः शरवर्षिणः ६५ तेषामेकाभिपाते न शरवर्षं विमुञ्चताम् दैत्यवानां सुरसं
याः समं वाधोभवच्चिरम् तेषामापततां तत्र संप्रहारो महानभूत् मिथः शरौघसंघ
ट्टप्रस्फुटाग्निकणाम्बरः ६६ तेषामभ्यापतेष्वमनां दैत्यदानवानां सुरद्विषः नालमा
सन्नवंसोढुं श्रान्तसां पारयाश्च ६७ तत्कालमुल्लसच्छक्तिचक्रखड्गशरप्रभः अ
मरासुरसंग्रामः शरोत्साहमवर्द्धयत् ६८ सारोपस्फोटनैर्वाहोः सिंहनादैश्च
भीषणैः ट्टष्टरन्तश्च रावीरा मिथ उत्साहमेधिरे ६९ निष्प्रभेपि सहस्रांशौ

सेनोस्यरजसांमरेः ग्रीष्ममध्याह्नसमयः स्मारितोविशिखैस्ततैः ७० रथीरथिनमभ्यायाह
उरश्वंजगजवाहनः सादीसादिनमुद्द[illegible]स्त्रिः पत्तिसवल्गान्तम ७१ सुरेणनिहतःकश्चि
द्गुरोरग्रामर्दनि तद्विमानार्द्धभागित्वमयत्नादेवलब्धवान् ७२ असिप्रहारैर्हत्वा
नरक्षतोर्हस्तलाघवान् खड्गचर्मभृतोयूनोनैकोप्यासीत्पराजितः ७३ शल्याभैरिववि
ध्वद्भिश्छिन्नमस्त्रैर्निरंतरम् शरैः प्राणानिलाद्दानादुभिक्षिहिनांकृतम् ७४ निरन्तर
शरव्रातनिपातेनाकुलीकृतः धाराणतेनयपसांशाभ्रमपट्टगवहुडुजः ७५ शरसं घा एम
तसंपातक्षतजार्द्रीणुरुणोगजः सवन्धूकवनोतिष्ठच्छैलस्नङ्गःरवोन्नतः ७६ असिप्रहा ९०

रःकेनापिप्रयुक्तः करलाघवात् आरभ्यमौलिमामूलं भटंसाश्वंन्यपातयत् ७० उद्ग्रीवोच्च
रणोत्कर्णमभ्यर्णमनुधावतात् वाजिनामाजिभूरैकाक्रमपांडित्यसाक्षिणी ७१ खुर
प्रोद्धतिसंजाततरजोजालानिचक्रशः बभ्रमुर्वाजिनांसंख्ये। यावद्देहनिपातनम् ७२ प्रति
पक्षेषुनिर्भिन्नतुरङ्गः तनुजन्मभिः कचवच्छिद्रविगलद्धारैरक्तैर्हृतंरजः ७३ रथाङ्ग-क
मठाः केशशैवलाः शोणितोदकाः गजदेहकरिग्राहाः प्रावहन्रणनिम्नगाः ७४ अ
सुरावैष्णवैः छिन्नाः करवालैर्भुवस्तले वैष्णवत्वमनुप्राप्य स्वान्हन्तुंसद्यउत्थिताः
७५ असंख्यैर्वैष्णवैरेवं खिलीभूतेषु सर्वतः दनुजन्मसुचुक्रोधसमरे हयमनोसुरः ७६

५८

58

प्रवालखंडाडवतद्वचने स्वेदबिन्दवः क्रोधानलस्य ज्वलतः स्फुलिङ्गा मे निरे भृशैः ७७ हस्ते

न हस्तं संताड्य ततो दन्तान्निपीड्य च आरक्तलोचनो बद्धभ्रुकुटिः सोऽब्रवीद्वचः ७८

क्षीयते हनुजन्मानो वर्द्धते वै श्रमवाः पुरः आः पश्यत विपर्यासं कालस्य समयि जीवति ७९

ब्रह्माण्डस्योदरे येयं यः पिबेयं जलधीनपि चूर्णयेयं कुलगिरीन्तास्य मे वैरमवाप्यतः ८० प

न्नाम त्रजणात्कंपः सुराणां शास्तिनामिव प्रचण्डवातात्स्यापं स्तनुस्ते त्रिस्तु किंकरः ८१

निर्वैरमवमिमं लोकं कर्तुं मे घ्न मनोरथः एणोभ विघ्ना चिरात्स र्वजानामनुग्रहात् ८२ राम

दीर्घाक्षो दीर्घरसनो दीर्घग्रीवो दीर्घकन्धरः दीर्घजंघो दीर्घपादो दीर्घघोणो दीर्घनासिकः ८३ ५८

अथो मर्मेतमेनात्मः कोः स्यस्तेपोद्भुमीश्वरः त्रैलोक्यविजयेपूर्वंसर्वदहपएकमेः ८४
एकैककोटिसेनेशानायकेस्तीक्ष्णसायकैः समानवीर्यस्ताभाव्येत्रैलोक्यविजयो
पिकः ८५ विहमुशसान्यारीनान्हन्तुकोयंसमुद्भमः विहमुचगणपेक्षाहंसोः स्मा
कंपूर्वभिक्षुकः ८६ अधपरम्पन्तुमेरोस्मोः मभावंव्योमचारिणः अकारण्डजगद
एडान्तमवणिमसमुत्थितम ८७ येषांभाणास्त्रियः पुत्राः संपदः सन्तिवल्लभाः त्व
रितंतेः पनिर्यान्तुनाहमन्यवलस्पृही ८८ इत्यात्मपातुराधीशः क्रोधावेगद्रुरुद्दरः
अमासेरथसोत्साहैः मस्थितोरणकर्मणो ८९ भूत्वकंपेतं ज्वरर्षन्तुल्काः पेतुर

२९ नभ्ररवात्‌हिताः सतिमिराश्वासन्त्रतिकूल्लोमलद्दवो ९० वाहेरश्वं गायं संमुवनगश्चैरवृतम्
म्बरम् यभग्न्पततथाकेतुः प्रयाणे विद्युधद्विषः ९१ मेवकोटिमिताश्चैस्य सेनाधीशाः समुद्धो
द्धताः पार्श्वयोः पुरतः पश्चाद् सुरेन्द्रस्य निर्वभुः ९२ खरस्यन्दनमारुढस्त्रिशिखिशिखंश्च
लमुद्वहन् सिंहसंहननः क्रोधव्यञ्जभतमहासुरः उच्चैर्विजृम्भतस्तस्य श्वासधूमो मुखोद्ग
तः दंष्ट्राविर्मिलितो विषकृभीषणः समवर्द्धत ९४ विष्वक्सेनं समुद्दिश्य स सारथिस्त
स्य रोहितः रथं प्रवर्त्तयामास मनोरथमिवायतम् ९५ दीर्घोष्ठप्रमुखैर्दैत्यैः क्रोधोन्ना एम
रकलोचनैः उन्मूलयितुमारेभे विष्वक्सेनवमूमसौ ९६ नगजं नरथं नाश्वं नपदातिं च २९

सोऽथ तं अवालोक्य कुद्धः कुर्वन्सायकवृष्टिनम तस्मिन्दनवेगेतश्चिनिष्कृत्ताश्च ता
युधाः सहरिरेनपुरःस्थानुसोऽद्रमाहिर्दिवौकसः ९८ देवसेनामतिक्रम्यह्दवैनेवम
हासुरः विष्वक्सेनरथाभ्यर्णामभ्यापारिमर्षणः ९९ कालायसरथारूढोऽहं सोवाराण
धनुर्धरः विष्वक्सेनमभिप्रेक्ष्यप्राणहारिवाहवत १०० तस्योच्चैर्नदतोघोरं प्रलया
म्बुदमेदुरम् नशक्तःकोप्यभूत्तत्रमुखमप्यवलोकितुम् १०१ मूलमुद्धतः तु प्रे
क्ष्यप्रस्फुरच्छोणितेक्षणः सावेगंवेपयामासदैत्योवेहमवाहिनीम् १०२ रुष्योदरः
श्यामलाङ्गः पीतवासाधनुर्धरः किरीटीकवचीहे विष्वक्सेनोऽसनध्वनिम् १०३

दैत्यान्विश्वपतुर्दैत्यानभ्यापाल्नं धनुर्द्धरम् अश्रोढगर्ज्जनं वीक्ष्यतं दैत्यपतिरब्रवीत् १०३
त्वमेवासि हरे दोस्तो यो स्माभिर्योद्धुमिच्छसि मां न वेत्सि प्रजानाथ त्वं श्रावैकं धनुर्द्धरम्
१०४ अस्थमद्वाणनिर्भिन्नकरवाश्रसुरद्विषः नत्राणं प्राणसन्देहे लप्स्यसे तेषु
वनत्रये १०५ दोर्घोर्भोर्दिभिरेवाहं मवीरैरेकराहृतः न कश्चिद्रणपाम्यत्र त्रिलोक
नमपीश्वरम् १०६ सत्वं प्रयागमास्थाय युद्धं गोस्वर्गमिवापरम् द्रिक्यालाभपदो
भूत्वा पुनर्गन्तुमिच्छसि १०७ वले भिर्भुरितिख्यातिर्यस्या त्रिभुवनत्रये तद्रूसे एम
नसमं पुद्धमस्मरम्भ्यं नैवरोचते १०८ तथापि राजा दुर्दैत्यान्हन्माह्वेवाविचारयत् इति ६०

स्तुतिगिराउषत्वांशास्मितुमिहागतः १०९ सत्वंस्थिरो भवप्राणानामच्छराधीनहृत्नयः इति
प्रोच्चैः समाकृष्य पुपुत्स्तु वैरमवोब्रवीत् ११० ज्ञानासि सर्वं दमनं दैत्संस्त्वासाधुपाउनम्
मगाराणामिवचोलाभो हरेः सानुचरस्सनः १११ मूढा दनमेतिहरिर्भिस्तितो मधुवैरिणा
नवीर इति ज्ञानीहि भक्तकीर्तिकरो हि सः ११२ हिरण्यकशिपोर्वंशोपन्नरेवः पञ्चवक्ष
तम् तन्नजानासि रेमूढ हरिं दैत्यकुलान्तकम् ११३ भिक्षुरस्तु प्रभुर्वासोवपंतस्येव किंक
राः वाञ्छाञयरांस्तराणावस्वादृशानाराणयामहे ११४ अङ्कुरेनभवचसास एवं तेनतो
हितः अंकुशेनेव मातङ्गः पुरोगात्समपीडयेत् ११५ स्वेमापरेषामपिसमरण्डंकि

वे२ ६४

९१ अनेजसाऽतिक्रम्य पुरोवर्त्ती धनुराकृष्टवानहम् ११६ अकस्मात्तडिदापातकठोरो धनु-
६१ षः स्वनः अकरोच्चित्रलिखितान्निर्वीरान्परे तदा ११७ मण्डलीकृतकोदण्डात्तस्मा-
द्राः स्रुताः शराः विप्रकीर्णा भुजङ्गीनं प्रविविशुः स्फुरन्तरः ११८ तस्य तुर्विनेयं वीक्ष्य वि-
हस्ताक्षः प्रतापवान् बाहुभ्यां तरे वैष्णनेकरात्रीमरोपयत् ११९ सोऽपि तस्य प्रतीकारे क्षुद्र-
जङ्गानिव भीषणान् दृशा बाणानाचिक्षेप प्रतिस्पर्द्धी सतानपश्यात् १२० नगराकाशे तौ
नुमुंचतोः दृशा तेऽपि भाविमो शराश्च व्यालोकयन्त परस्परमनुद्रुताः १२१ रैसोऽयमसुवर राम
मनो विप्रकीर्णेन सर्वेषमवः परस्परशरव्रातैरनालोक्यो बभूवतुः १२२ समुत्साप्यतमो ६१

जालमिव भातर्दिवाकरः शरपंजरमुत्तस्ये शोणिताक्षो हरेर्मृगेणः १२३ हैसराजस्व
निर्दूय शरकूटं दुरुद्धरम् पुनर्युद्धाय सहसा वभूव विहितोद्यमः १२३ अथो
च्छिंखमसुग्राम्यमशत्लं हस्तेन शातनवः विष्वक्सेनो रणे दृप्तभुजङ्गमिवमुक्तवान
१२४ अन्तरापतितं शल्यं विधाय तिलशः शरैः विष्वक्सेनो न नाराचैर्व्यधयन्नैस
वाहिनीम् १२५ त्रिशूलशाकलीकारहृपितैरमवगर्जनम् सोढुं नाशक्यताः नेनपृ
रोत्साहोः सेरत्नुरः १२६ अथतस्मतिकारेछाहृतद्विगुणगर्जनैः हैसराजो गदां गुर्वी
तद्रूपे समपातयत् १२७ तत्रसलाघवंवीक्ष्यकर्मणोः तीव्रदुष्करम् योद्धा

रोषिस्म पंजग्मुः सुतुको वृचवैहमवः १२७ युयुधे रिपुमाहाय धनुषा योऽसत्व
मू रथं ग्राकर्णान्तमाकृष्य तं प्रति शिलीमुखानमो १२८ सुवर्णपक्षः स शरो मुरवेरक्षोः
स्तज्ञारिपोः सारथेरस्पृशोरोगान्मानसं मग्यन्निव १२९ सारथिस्तास्फणं भ्रेशे रथा
च्युतः रथाच्चलान घूर्णपन्नपतने प्रापकष्यलं किंचनासुरः १३० पुनरुत्स्थाय वल्ग
वद्गाविक्षुतवैरतः प्रकृतिस्य रथोत्साहं सोः सुराणामवर्द्धयत १३१ अप्रतर्क्ये
मिहंशौर्य नरूपं कस्यचिन्मया जेयो यं कपटेनेति मायास्ते नेसहृत्सुधा १३२ क एम
हाविति सिंहरूपेणामणिपस्तरुशो हरः विषक्सेनगजानीकं सचीत्कारं व्यधान्नरवैः ६२

१३३ कश्चिन्मत्तगजोमत्वापद्मानिवल्मुच्छलान् शस्त्राघांतनगराणांमध्यात्को
धकुंडरः १३४ न सिंहहासेनागस्त्कोधोद्धुरमुखश्रिया दोर्दन्तोसममाकृष्यतामध्या
मेघाश्रितोऽभवत् १३५ तडिद्गुजारनपङ्क्तिः सोष्मनिश्वाससंततिः कश्चिन्महिषउच्छ,
ङ्गोवल्लान्नम्ग्लानश्चानपुत् १३६ कश्चिद्दराहः काप्यश्वः क्वचित्खङ्गः कश्चित्कपिःत
५ त्क्रमेविपाकेनजीवबहुधाभवत् १३७ लोठाभ्रः शिखरैस्तत्तन्नगजान्वैदुरासदः
श्वभ्रतस्सलिलःकापि भ्रांतोभ्रश्यमर्कोविषेणः १३८ एवंव्याकुलतांमासनाना
रूपधरोःसुरः विष्वक्सेनश्चसंभ्रान्तः स्मरोसस्मारकेशवम् १३९ केशवस्य

६३ रणात्सघ्यः स्वस्यस्वकेणतद्धयम् विनिष्पिष्यह्रिनान्तेसमागज्ज्ञे नवनुहः १४०
63 पघ्यहं वेश्मवो विलुपरानान्यं समाश्रये तहृयं चक्रघातेन विदीर्णैः पतन्तु सितो
१४१ इत्युदीर्य हरेर्दोस्स स्वक्रमुद्भ्राम्यणाणिना हंसराजं समुद्दिश्य नातिदूरस्थमाश्रि
पत् १४२ प्रज्वलज्ज्वालमालेन रथाङ्गे न पुनर्दिनम् अन्तरालगतेनासौ द्वाविः
शास्त्वाहृतुच्युत १४३ संमुखं धावदे तस्मै हंसस्य च्युतिमण्डलम् संध्याघनस्य
नरुठंलं पुरतस्वं डिंभो रिवबद्धे १४४ निवारयन्न पिशरैर्गजेन्द्रकटभेदनैः न शशाक परि राम
त्रातुमात्मानं चक्रतो ऽसुरः १४५ घनसारोपमं देहं तस्य तत्स्यशोभावृतः कर्पूरघनसा ६३

एरव्याप्युक्तोऽस्यज्ज्वलदुल्बणाम् १४७ न शिरो न पृष्ठो नोरो न हस्तौ न च कन्धरा न क
श्चिद्गन्धो वपुर्वपुः शोषश्चासीत्सुरद्रुहः १४८ यस्मिन्हते गोपुरिपोः क्रान्तं वष्मा रिते
जसः तद्दैवनवकोटीनामष्टानां च सुरद्रुहाम् १४९ विष्वक्सेनोऽसुरं हन्तुं या
न्तीर्थ्योऽपहीर्व्यधात् नावध्याप तथा पल्लस्यैवैरमवानवकोटयः १५० पीताम्बर
न्य घ्याः सेनान्यः ये च [illegible] तत्सौर्यशालिनः नपथ्यपतोऽहृष्टाः समसेनाः सतु ऋण
१५१ रूपेणाकर्मणा हृत्नेराचारेण गुणैरपि तेसदैःसमनस्यापि नवकोट्योऽसुराः स
माः १५२ एकरूपा एकधर्मा एककार्यौ एकनिश्चयाः मायानथ्यायलोक्षयन्तमति

बिम्बाः सुरद्रुहः १५३ विष्वक्सेनगणाश्चैषो नवकोट्यश्च वैष्णवाः तावतस्तावतो
दैत्यांश्चक्रे तेजस्तु जुहुत १५४ भेरस्त्रमंतिरः कर्तुमेक एव धनुर्द्धरः रक्षाल्लीने
च्छिकाकारे विष्वक्सेनो वभौ रणे १५५ नवकोटिषु दैत्येषु नवस्वेषां प्रभुष्वपि अ
निर्वार्यज्योतिरेकं बहुधा जातमेकदा १५६ नवकोटिमितेष्वश्वैके रक्षाभिस्त्वस्मु
रन्तरैः एकदानुपमो ध्यातं ज्योतिर्मात्रमभूज्जगत् १५७ लीनेषु तिमिरघ्रातेष्विव
दैत्येषु तस्मारणम प्रचकाशे यमेवैको विष्वक्सेनो महामहाः १५८ पीताम्बरेण रम
दीर्घाक्षो दीर्घजिह्वो घनत्विषा रत्नकरणे नदीर्घो सोगदिनादीर्घकन्धरः १५९

दीर्घजान्तुर्गवेन्द्रेण दीर्घपादो ग्रहारिणा दीर्घोरुः कीर्त्तिचन्द्रेण दीर्घनासो हरश्चक्षुषा
१६० समैः समो समं सद्भिरसन्नः सन्त उत्कटाः वैषम्यैर्हीनवा एवं चक्रतेजस्तु योजिताः

विष्वक्सेनोपि विष्णूक्तं निर्वाल्या सुखहेणः अम्बरापातिभिः पुष्पैः कीर्णो भृङ्गानुपी-
तिभिः १६२ एतत्सेनास्तु सर्वास्ताः पतगध्वजलक्षणाः पश्यापातं गतास्तस्य देहे विलयसं-
जसा १६३ इन्द्राद्यः सनागसमुकुटांसुभिरुज्ज्वलैः नीराजयन्तस्तत्सादौ व्यराजन्त य-
थापुरा १६४ अथैतैः स्तूयमानाध्वा मानितः स्तुतिभिर्धनैः काशीं हरिर्हृष्टो यातवत्स्मा

६५
65

त्रातस्ताउभौ हरिः १६५ शंखचक्रगदापद्मधारिणं वनमालिनम् प्रणिपत्य मुकु
वीरास्तुतवान्ब्रह्मसन्निधौ १६६ प्रणमन्तं समुत्थाप्य हस्ताभ्यां हर्षतो रमापतिः आश्लि
ष्य वत्सलश्चैनं प्रांजलिं पुरतोऽब्रवीत् १६७ पत्न्या वत्स हेतानो दुर्जेयानां वधः कृतः
महाज्ञसेन तेनाहं तोषितो नितरामपम् १६८ मम नैवेद्यशेषेण तव तृप्तिर्भविष्यति
त्वं सर्वगणानां मुख्यो मे लोके ख्यातो भविष्यसि १६९ समायाहि मया साकं काशीं विश्वेश राम
रक्षिताम् न काशीदर्शनं यस्य तज्जन्म निरर्थकम् १७० इत्युदीर्य रमाकान्तः पतगेन्द्रे ६५

समारुह्य तं चारोप्य खगस्कंधे काशीमुपतिजवाप्ययौ १७१ दृष्ट्वारिमनुखोरैस्सामधु
विद्विषमन्वयुः प्रसन्नवदनाम्भोजाः प्रतिपक्षविमर्द्दनात् १७२ काशीमागत्य विश्वेश
मभिपूज्य सवल्लभम् विष्वक्सेनं रूपाहूयाप्युपेतिहरिरब्रवीत् १७३ प्रणमन्तमु
हुर्भेशय्यावेशमवं गरुडध्वजः उत्थाप्य सानुगं प्रेम्णा प्रसन्नत्वरमब्रवीत् १७४ आ
ध्यारभ्य ममाप्येष विष्वक्सेनोपयातवद्दुर्गाकर्दमयोर्मध्ये स्थानमस्मप्रकल्पितम
१७५ दण्डपाणिं समाहूय विश्वनाथोऽब्रवीद्वचः महासेनोपयातद्द्विष्वक्सेनोपि मेत
षया १७६ तदेतेनपदुर्गायाः कर्दमेशस्य चान्तरे तत्र स्थितोयं संरक्षन्काशीमु

६६ अपतांहिमाम् १७७ इतिप्रसन्नाद्विश्वेशाद्राज्ञामासाद्य हृष्टधीः क्षेत्रसंरक्षणाय
66 पैतंस्थापयामासतत्स्थले १७८ सोऽप्यनुज्ञांसमासाद्यस्वभर्तुः शंकरस्यच ईशमु
द्रुपरिश्रान्तोविश्रान्तोऽभजत्सजम् १७९ अत्रशान्तिः समासादिविष्वक्सेनेनचेत
सः अभिरोधः समारोहविन्द्वानामेवविश्रमः १८० विष्वक्सेनाश्रमेरम्येघन
छायतरुव्रजे पीयूषरसकूपांकेविश्रामंकर्तुमर्हसि १८१ इतिपौराणिकोक्तेनसह
स्वब्राह्मणाइतः सोऽम्योयथाविधिप्राज्ञद्विष्वक्सेनेश्वरंव्रतम् १८२ चन्दनाविलस पम
स्यातमन्दारोल्लितशाखिनाम् पुष्पामोदाननुभवन्राज्ञाविरमरंस्तसः १८३ श्री ६६

नासमूर्द्धतिलकैस्तुलसीवनमालिभिः ब्रह्मविद्भिः प्रशान्तैश्चवैष्णवैः सोऽन्वरज्यत
१८४ केरलीश्च पयः सर्पिर्दधिखण्डोपलादिभिः संतर्प्य वैष्णवानाज्ञापरिविकैस्तुल
ल स्थितः १८५ गत्वापरीक्षि कतिधिच्चेत मिहोनरेश्वरः दृष्टाहालोकपामासकरैर्मं
श्वरणारपान १८६ हवकव्यप्रवृत्तर्स्पर्यहोमापचसमेधितान् हुतामात्तवयामा
सतस्मैधूमोद्गमः पुरः १८७ प्रासारंकरैर्मेशस्समोच्चैरालोक्यदूरतः कीदृगेतऊ
हंशंभोरित्याहैषस्वयाम्बेगात् १८८ तत्रगोकुलनाथेनरघुनाथात्मजन्मना का
यौक्तिकिनिपुणोनेतिसमभाषिसभाग्यवान् १८९ श्रारकचन्दनालेपैर्भुजगय

कपर्द्दिनः पार्थिकाभयद्रुमोऽत्रैं शोणाश्मगहकैतवांम १९० भुवनेश्वशिवावासाः
काश्मीरोरुहाम्भोजाक्षेत्रेषु कोऽप्यस्ति कर्हि मत्सेत्रसम्भवः १९१ नासोयमन्यप
ताकाङ्क्षी ध्वजाः जगवधन्वनः देवकिन्तु परिक्रान्तुं पन्न्वशारदा यमुन्नकेः १९३ नै
तन्नरुकुलं नाम किन्तु सज्जनपादपम् अन्यथा याचिकाश्रसकम्पपश्येपुरा ईताम्
१९४ अपोहन्ति भ्रमं पाश्वापच्छायामनुवर्तिनः अतादृग्गहनिर्भ्यो वनस्या
त्तेऽद्रुमावराः १९५ पुरस्तादूरमालोक्य प्रसारितजटः पथि उत्सलवः पुष्पिताम्
तस्थौ साहिरलेश्वरेश्वरः १९६ तत्सेनाकुञ्जरान्कुञ्जेवीक्ष्य विश्रमितुं स्थितान् ९८

घतव्रतान्नजानन्तः कपन्ते किंप्रबलछलाः १९७ एषांमहर्षिसिद्धाणांगन्धर्वदानवानांचवि
शेषतः स्थाणावोः मीढ़ हिहरः पुराणेषु निरूपिताः १९८ अतिसौरभमेतस्य
घनच्छायस्य शाखिनः न केवलं फलं देवमप्येतच्च विशेषतः १९९ इहोभयतश्चा
वद्धा विविधाः पुष्पवाटिकाः शितिसितस्वर्णरौप्यादि स्वजान्ते विभ्राति श्रियम् २००
यत्र बिल्वतरुर्देवः पुरस्तादवलोक्यते शिवभक्तसमालोकाद्विवकोटकितः सदा
२०१ वर्षं न यात्रिका यातो गत्सभावाहितस्तु नः इति निर्वेदतो मन्ये दाडिम्वादीर्ण
हृतटाः २०२ रम्भस्तलाद्भ्रमाभ्यन्योन कान्यवनसतां पथे कथं समर्थो हृतानासामे

६८
68

न्यथापद्वारिणाम् २०३ येनाबनं धारयन्ति परेषामेव हेतवे पार्थिवाः कलशा एते वि
क्रीयन्ते वराटकैः २०४ अविविकारमेतल्लोकाः परार्थैकपरानपि क्रीणन्त्यस्मान्क
पर्दैनेसहणाः किं तृषाघटाः २०५ एको दोषो भवत्यसङ्गे पात्रिकाणां महानिति त्व
येकदा तरिक्तो णानान्येषामर्थिसम्भवः २०६ फलपत्रमलनाद्यैरन्येषामुपकारि णे ४
णः आतिथ्याग्रहणान्मन्येत्वानामध्ये हि पारणाः २०७ चन्द्रनोदकसंसिक्ताध
यसोरभसूरिताः पुष्पौघपरिकीर्णाय संस्रणिनेश्रमायनः २०८ सेनानिवेशोन्नि राम
करे सम्भ्रतीति विभाव्यते तणकाषाघ्रुपाहर्तुं मोहकं मस्थितं बहिः २०९ इतिया ६८

का

वत्कश्यपतिरघुनाथकवेः सुतः तावत्कोलाहलो ऽत्राविर्यात्रिज्ञारणांहीभुजा २२०
दृष्ट्वाख्खरण्डमतिक्रम्यवारिकाश्वमनोहराः पुष्पधूपविरालम्बमम्बुजामोदमापसः
२११ फलपत्रप्रसूनानि शारिदमांसलेजलपि पान्थिकः सपरं लेभे गंधातिप्रयं सरो
वरात् २१२ प्रायोऽल्पाम्बुरुहं वारिगाम्भीर्याति शयात्सरः अकर्द्दमं कर्द्दमस्य
पूर्णाः ऽन्तं स्वीमुरवेरभात् २१३ जगन्माता महस्यर्षेः कर्द्दमस्य प्रजापतेः आश्र
मे परिमग्या ते रोहित्राः कश्यपादयः २१४ तत्रांगत्रसहस्राणि ब्रह्मजन्मर्षिसम
कान् ब्रह्मच्छायाकर्द्दमेस्य कन्यामद्रवमायगुः १२५ साध्वरे द्विजातीनां मातामु

हकुल्ले ऽनघे परस्परान्वयमग्नः सरस्तीरे स्मरणोन्मुखः १२६ सकाशान्स्थितदेवः सन्वि
वेशः सकार्द्दमः गावोयत्रैस्पयान्त्वायास्त्वेतसिहेनानन्दिताः १२७ अथगंधमलेयोध
संसर्गोत्थिंजलामृसः तत्स्नाः स्वर्गसोपानलीलामापुः सरोमणेः १२८ स्थाट
शीकर्द्दमेशस्यचतुरस्त्रंसरोवरम् चन्द्रकान्तमयंमन्येतत्स्नानंमुसराइवम् १२९
कृत्वास्नानमनाविलेम्बुसिंधुनेर्द्दवान्नित्यनप्पधीन्द्रसंबोध्यस्वभुजप्रभावमहसोर्द्दि ग
व्योपचारैरूचाशेषैहृः समुपास्यकर्द्दमशिवंसायंचनारायणंश्रीकण्ठदिपवत्क्रे एम
रूपकसमालोकार्द्दनैषीन्निशाम् १३० इतिश्रीचेतनामहविलासेवत्सभट्टकृते

महाकाव्येकर्द्दमेश्वरागमनंनामद्वादशप्रकरणंपंचमःसर्गः॥निशावसानेयमु
नाह्निकक्रमःसहोत्थितोयाज्ञिकमङ्गलस्वनैः यथाविधिप्रार्च्यसकर्द्दमेश्वरंधरेश्व
रःप्रार्थयितुंप्रचक्रमे १ प्रसीदमोदस्वरमस्वरञ्जयप्रमथस्वविश्राममयनन्दनन्द
य जयप्रकाशस्वविलोकयस्फुरत्प्रयच्छवर्द्दस्वसत्जोर्जयोदय २ नमामिगङ्गाधर
चन्द्रशेस्वरपुण्यत्र्यम्बकपार्वतीवर पिनाकधन्वशिवकर्द्दमेश्वरप्रयच्छभक्तिं
निजयादयमप्ययो ३ प्रजाभिराभिःसहमामिमंनतंनिवासयस्वस्वपुरेनिरामय
म असत्ययाद्वारयमामकंमनोविनोदयस्वांघ्रिकयासुधारसैः ४ विहातुमि

८० ध्यामितवांघ्रिपंकजं ननामानुकिन्नु क्रमणे धतव्रतः नवामसराको स्मितनतोः र्थयेमुहुः पु
70 नस्त्वदीक्षासुखमाप्नुयामिति ५ इति प्रयाणाय निजानुशासनं समीहमानस्य धराश
नक्रतोः नभस्यथाभ्रूपतशंखतिस्वनमिषादकस्मात्क्रमईशसम्मतिः ६ ससो
मनाथं सविरूपलोचनं सनीलकण्ठं प्रणिपत्य शंकरम् विधाय तत्कूपविलोकनं
तथा द्विजैः सहस्रेणानृपः प्रचक्रमे ७ परिक्रमोत्साहधरः स्वमेध्य हैनवैहृतिं प्राप
पथिम्भ्रमोद्भवम् स तां निसर्गोत्त्वशुभेषु कर्मसु प्रयासश्वासादपतिस्वविक्रमन् राम
८ सनागनाथं हतवंउमं उपाम्वयासमं कर्तृनिवीस्यपटजपन् पतिं विमुक्तोऽक ८०

रुणेश्वरं तथानन्तामवीरं विकटांबमातरम ९ ततोपनीयश्रममिन्द्रियावरमनोज्ञलीले
क्षणसक्षणः क्वचित् शिवाच्युताख्याः पठतां द्विजन्मनां सहस्रमाघपुरैः क्रमन्नृपः ५
१० विलोकयन्नुच्चसमुद्रिशालिनीः पिकालिसङ्गीतकलैकसालिनीः मयूरपत्रा
भरणावनस्थलीः समेसतोन्नतमथैषभैरवम् ११ निपीयसीधूरसमुद्गमग्रतःपु
नश्चशेषाल्लवणोरपूर्वकान्स्वभक्ष्ययोन्नत्यतिकल्पविभ्रमे दिगम्बरः सत्वनंसि
तद्विपः १२ तमातपच्छेदिनिसान्द्रपादपे मरुत्समानीतवनान्तसौरभे क्षणं विश
श्रामसभैरवात्रमेवप्रपद्यपूजां विधिनाभिभूर्भुवः १३ नकेवलं सान्द्रपतत्रपादपंस्व

७१ 71 सनगधोत्करसंचितास्त्रपम् ददर्श नीलं वनमेव भूपतिर्[illegible]गौरं च किन्तु स्थितम
त्रेशाम्भवम् १४ सकालकूटं नवनीरदच्छविं प्रपश्यनालं गलमत्र तस्थितम् ननाम
दुर्गां विमलां सुखावहां ततो महादेवमपि स्तुतं सुरैः १५ धराधिपो वंदनतदिकेश्वरं त
तः परं भक्तिस्तुतं गणप्रियम् विरूपदृग्यक्षपनिर्मलेश्वरं विमोक्षविज्ञानकृपामते श्वरान
१६ निजांघ्रिसंस्पर्द्धिसरोजकम्पया मदर्शयन्स्वीपविपत्ससाध्वसम् ततारगंधर्वप
तेः पुरःसरःपुरःसरः पुण्यवतां धरावरः १७ गभीरमुत्तीर्यसुखेन सागरोपमं सरः सा राम
रसारजिराजितमर रराजराजातटभूमिसंगतः सभीमचंडीवरणार्चनोत्सुकः १८ ७१

अहृष्यतैषवस्तितिवासवोऽर्थिभिस्त्रं स्थितोवारिनिधेर्महीपतः अपारिजातोपिसपारिजा
तवद्वितीर्णविर्त्तस्तितवस्तुसंग्रहः १९ सभीमचण्डीमथभीमविक्रमः प्रपज्यसांगावर
णांपर्याविधि पितेवधर्मप्रतिपन्नमानसां प्रजांसमालोक्यननन्दनिर्भरम् २०
सत्वास्तिकोदेवमनुष्यपितृतसगंधर्वगंधर्वसरस्तटस्थितः दिवंनिनापेस्वरपूज
नादिभिर्निशांवचण्डीचरितैस्सणादिभिः इतिश्रीवल्लभदेवकृतेचेनसिंहविलासेमहा
काव्येभीमचंडीनिवासप्रकरणंचतुर्दशम् २१ उपस्यपोत्थापधरांपुरंदरऐहिमे
नगात्येनसमेरमेणव निषेव्यमाणोमरुतामलाशयः पुनर्भवानीमहमन्दिरंप

७२ यो २२ विधाय पूजां विधिनाधराधिपस्त्रिलोकमातुः प्रणतः कृताञ्जलिः
प्रदक्षिणे विश्वपतेर्दृढव्रतः पुनः पुनः प्रार्थयदर्थदोर्थिनाम् २३ त्वमीश्वरश्रेय
सि भीमचण्डिके प्रयाचतां कल्पलतास्मृतोऽसि येपे निरंतरां पंक्तिरिवासमाशितुः
स्वधर्मनिष्ठां पुनरीक्षणोत्सवम् २४ परिक्रमार्धं मुहुरम्बिकामिति प्रयाच
मानो बलिवन्द्यमनन्दनः श्रियाम्मणोस्मद्रुः लडुन्तुभिः स्वनंतया स्वयं दत्तमि
वानुशासनम् २५ सवर्णितं षण्मुखोपदेशवितननामभीमाचरणाम्बुजद्व राम
यम् स्तुतं तथा लोहितलोचनादिभिर्गणैश्च पुण्यं नरकाधितारकम् २६ ७२

नपः पयोभिर्विमलैर्गगां नवैस्वकार यैरद्रिसुताभिषेचनम् बभूवगन्धर्ववरेण्यमा
गरः स्मरेणनन्नैः केशववासमागरः २७ स्मरशान्त्यै केनवसुंधएतल्लकरोतियावद्धि
धिवासंरतपः पमकपान्नामगणाधिनायकः पुरीप्रगल्भारिससतेनसृजितः २८ सु
वर्णपूर्णामिवसिन्धुमेखलां विपाकपिंगोज्वलशस्यशालिनीम् विलोकमानोम
नुतेषभारतमिलां रतः स्वंचशातक्रतुपरम २९ प्रसूनगन्धैर्मकरन्दसीकरै
पयोपयोगं पवनैश्चशीतलैः विशा[illegible]लशाखाभुजमण्डलश्रिपत्त्रदातिथेयी
तरवः प्रपिबन्धुः प्रहानितेनक्रमताथकानिविद्धिलोकितः मारस्वारिटछविः

७३
73
चैपैकदेशस्तरुमण्डलान्तरे विहरतः कीर्तिवयोपमः प्रियः ३१ अदूरगङ्गापुरसुन्दरी
सरोरुहा घनतोयानतिपंकजोप्रियः प्रभूतपद्माकरतां विगाहते प्रगेप्रगे स्नान विधौ
प्रसङ्गिणि ३२ किपन्तिरत्नानि पदं कसंगतानुधाः प्रतिषासमयेन लेभिरे यशः
सुधांशुर्वलिवन्यभूपतेर्यतः सदृक्षः शिवसागरोऽमुना ३३ इतेर्वहिर्दर्शितमो
लिमण्डले स्थितैः स्थितैरिवोड्डीवतयाद्रुमैर्नवैः विलोक्यमानः कुसुमे सरोरुहः
प्रसिद्धविश्वोपकृतिः सदैव यः ३४ नवीनसोपानपरम्परामिषाद्दिशासु सर्वासु एम
विधिप्रदर्शिताः विशुद्धपुण्यावलयोनुपत्तटे महीभृतां गौतमवंशजन्मनाम् ३५ ७३

अगस्त्यपीतापि सरस्वतात्मना न पारणीयास्तु समस्तिदिक्षु नि अगस्त्यनिष्पीत
पयोधितो न किं स्थितो महत्त्वं शिवसागरो भवति २६ यथाल्लकायां वहिरन्ति
मानसं तथैव पद्मात्मपुरी नतउज्ज्वलम् तदन्तिके तिष्ठ रूप्यपर्वतः सिताभराणि तस्य
तुकाननाल्पः २७ वसन्तलक्ष्मीभतिपुष्पकानने मधुव्रतो गुञ्जितकुञ्ज
मञ्जुले पिकैः शुभो निष्वपिष्टैर्वनापनीजनैर्न पत्रारभिपञ्चमस्वरः २८ य
नद्रुमतानवकाशसूरभाप्रचण्डवातत्वमरन्दविन्दुभिः तुषारतकूपाम्बुनि
पत्रैर्निर्भरं निदाघकालोपि हिमागमायते २९ समुद्धृताः कूपतल्लानि

७४ वेशिताविलासमसौधोपरिकोशमण्डलेसमाश्रितच्छिद्रयाम्रणोस्थिता निपेतुरण्पः
७४ कहिनीचन्तिः रमेशपादाम्बुजतश्च्युतंपयः शिरःसमालम्ब्य शिवस्य गांगतम् इति
क्रमोपयवशिवाभसम्पन्नः शिरःस्थितेनप्रथमंततपरम् ४१ त्रिविक्रमांघ्रेरू
पमानुपेयुषसनालपद्माद्दिवमुत्सतिष्णुना त्रिपुरस्यलेपुस्फुरतापिपाय
मासभासद्दृश्वर्यकृतेः स्वयाहृतः ४२ युग्मम् समुन्नतोपिप्रणतः सुरस्तु
मः किमेषमुक्ताफलभभारभूषितः इति क्रमाकारिपयः समुत्थितंनतंचवि एम
न्नत्करवद्विशंक्यते ४३ उदारधारासहनोजिएनरस्फुरतरणम्भोजहलाष ७४

कान्वरम् प्रपूरयामाससमालपुष्परविलोकिस्थितं नपत्रपयोद्रुमो भवत् ४४ त
टद्रुमा हृष्यतयानकेवलंस चेतनैरेवजनैः प्रतीयिरे जलाशयान्तः प्रतिबिम्बि
तामतानयवकैर्वा हृद्यमगमाश्रयाम् ४५ विविधपुष्पाभरणाधृतान्वरश्रि
यो विलोलतरभृङ्ग लोचनाः प्रनर्तयन्तो नवपल्लवाङ्गुलीर्लतालतापवहर
न्तिमानसम् ४६ रविरस्तपत्तुद्रुहतिस्म मांफणीसहागतिर्वातिपवनस्तुपत्तुधः
पतोभयान्नुभ्वतिवारिवासवानसिंखुरुन्मज्जतिचस्थितिं निजाम् ४७
सतंमहाभीमभीमहर्शनः सरस्तटेतान लताल[illegible]लयस्थितम् हेतनस

७५
75

वैतुविलासकाननात्मसूनश्रोनतुष्टजपुण्यवान् ४८ पुरमम् पमोभिरितु
पतिभिः सुशीतलैः सरोजगन्धभ्रमराभिकाशितैः सरोऽयसर्वैतुविलासकाननं
फलैः प्रसूनैरपितत्सहायकृत् ४९ स्वरूपमात्रेणविजितस्मरन्मयंतोर्ध्वनानां
जनतस्करं तपः तरीपचावेषुभिरहतेर्भुवमन्तराप्रनेः समतलुषच्छिवम्
५० स्वयंप्रतिष्ठाकरणोनरालिनः पितास्यलोकवित्तपेप्रतिष्ठितः तमर्चयंया
मासविशेषतः सरस्तटेमहाभीमविलापुरन्दरः ५१ फलैः प्रसूनैः सलि एम
लैश्चनिर्मलैर्यथायथापूजपतिस्मभूपतिः तथातथाराजसुविस्तमंदधोपि ७५

पिताऽस्य शम्भोरधिकाद्दरेस्थितः ५२ फलप्रसूनादिसमर्पणैरौरसैर्मौनकेवलैर्द्वगणाप्र
तोषकृत्ः धरासुराणां चतुरं व्यवर्द्धयत्सद्दानवित्तानि निवेशणाश्रियाम् ५३ सराज
वृद्धातुरबालपोषिता प्रमाणनिष्ठावसतावितिस्मृतेः परं पितृस्नेहवशेन पंक्तित
स्त्वरा पकासारतटे करोत्स्थितिम् ५४ वपन्न हेया भवता कृपावता कथं चिद
प्येतिनृपोऽर्थितोऽन्वगैः विलोलशाखोपधिहस्तवन्ध्वलदूत्ताङ्कुलीकैर्नगत
स्तत: ५५ स तत्र गङ्गापुरतः समागतैः सुधाधिकस्वादुभिरन्नसङ्ग्रहैः अनाथदीनां
धकरांघ्रिवर्जितान्जनान्निहेवसत्वरदर्शयत्प्रभुः ५६ शिवार्चनैः संसंस्मरणैर्गुरद्विषः

७६ पुराणवार्त्ताश्रवणैश्चमङ्गलैः सुभोजनाद्ब्राह्मणतोषणैरपिव्यतीतवान्वासरमीश्वरक्षि
५ तेः ५७ अथप्रदोषे गतदोषमानसोविधानितं संविधिमद्भुतात्मपः प्रदीपमालाभिरहो
दिन घरेश्वरः पुनोकतुमिवेश्वरोऽभवत् ५८ प्रदीपमालास्तिमिरस्यपेयिताः प्रवर्त्तितास्तेनच
तुर्दिशंतदा नभः प्रदेशेनिजकज्जलच्छटातमोवितस्तेवविधूययेप्रभुः ५९ सरस्तटे
दीपपरंपरामुनानिवेशितास्माभिरपिप्रवेश्यपताम् द्युतीवनागाधिपतिर्जलान्तरेप्यवी
करत्नांप्रतिबिम्बकेतवात् ६० विधायपूजांपरमांमहेशितुर्धेनाधियस्यापिकुतूहलप्र एम
दाम् प्रदीपमालानवकाशभूतलप्रदेशमेतंस्वरिहासमस्मरत् ६१ अथारुरोहरोहा ७६

लयमुद्धतेतरैः स्वयाश्वगैर्दर्शितमार्गसत्क्रमैः वनस्थितैरप्यवनीद्धरस्तगैः कृतादरोसौ
फलपुष्पदर्शनात् ६२ हिमाद्रिमङ्गोपरि शंकरो यथा सदेवरोषा गुरु नीलकण्ठरः
समुन्नते सौधशिरस्यथं तथा व्यलोकि गोरो विबुधैः पुरस्कृतः ६३ सतत्र दत्त्वा वधूती
रसेरसे महीमतां पुण्यवतां कयोर्दये प्रसन्नतो रुद्धजनानन स्तुतारम्भशिवाद्भि
तुरद्भुतं गतः ६४ ततं परोत्सुक्य धरोगुणा स्नुतौ स्मरन्पितुर्वत्सलतां निजात्मनि श्रे
णां वियोगेन विदूनमानसः स्वयं दधाराश्रुरमोक्तिकावलीम् ६५ सभासदः सत किं
कुले मुने हृतव्यसूनोः प्रथितस्य पावने श्रवास जन्मानउदारचेतसो न्यपत्वमासाम
मपूर्वजाद्विजाः ६६ कृतमासमसारुद्रः निरन्तरे स्मरणं कविश्वनाथस्मरणं प्रतिस्मरणाम

८८
77

इति स्मरन्तः सगणामृगेरे खिलेवनन्निश्रितान्यरतभराः सुतेनयाः ६७ प्रजानुरागोगु
रुलोकनम्रतागुणज्ञेतादैशिककालिकस्थितिः स्वदारतिष्ठारणाकर्मचएतुतान्न
यान्स्वगणोहपितुगुणाः समाः ६८ तथापितेवीतरसाः परिग्रहात्सुतेषुराज्यो द्वहन
श्रमप्रदाः दिलीपमुख्यारघिवस्ववंशजावनेषुनित्यस्थितयोमुनिव्रताः ६९ श्रुता
नयागौतमगोत्रजाद्विजास्तपस्सुविद्यासु च मिश्रतांगताः नवेदतेयामहमाशयंकु
तोविसज्यषट्सुतुत्रयमाश्रितास्त्रपम ७० स्वयमरवस्यावरणाश्रुतिस्तुतिर्विहानि
तंवास्पमुज्ञोरुजन्मनाम समानमध्यापनयाजयग्रहाइतित्रयंपत्रस्यसुदृश्यते धिकेस
पथानुराणांनरजन्मतांद्रुततयान्यवर्णेस्थितिरासा१ तदेतदाभाषितुमर्हेतस्वतः कुत

राम ७७

जन्मनाम्

त्तत्त्वामत्यथिवाहुजन्मनाम ७२ ग्रहस्माहितिस्मार्द्धिषुवर्षेवर्हिषुघ्नताहरेषुश्रवणे
परेपरे मिहृतंहितंस्मसक्षितम्विवानितिरंवभवतुरमीमथभूमिवल्लभः ७३ मधु
मुहातद्वचनेनरञ्जितस्मभातरेसस्तुनवस्तुविस्मयः तपः सुतेनार्पितमानसेनसास्वयंप्र
कथतश्रीः समयोयकल्पना ७४ मिताभरंवाचमितिक्षमाभृतः स्वधर्मतत्त्वप्र
तियत्निवोधिनीम् निर्यायकर्णाञ्जलिभिः सुधर्मिशिरः सकम्पंविदुधावरीर
वत् ७५ पुरः सकम्पंशिरसाततपरंगिराकिरन्त्यामधुमुद्ववागया ततः परा
ग्वयगत्वोवनेरपिविधाभ्यनन्तस्मभिकावचोस्ततत ७६ अथैषुकश्चिस्मियक्ष
च्छसमायतःपुरा समालोकितगौतमस्थितिः कल्पासुकाव्यसुनयेपुविस्तुतःप्रगल्भ

८ ७८ 78 वागुत्तरमभ्यभाषत ७७ सुखी चिरंजीव सुजीवनो भगवान्कृतावदेतद्वपई दृशोक्त
वाक् यया श्रुतिं प्रापितया जरन्त्यपाः सभासु सायंकमलाकरा इव ७८ किं यत्तु
मः काप्यिकलासि वैश्मवी किमेषवांशः परमेशितुर्भवान् रधासि चक्रं स्वकरे
सुदर्शनं दुरात्मनां त्वमत्ययेधृतव्रतः ७९ जगत्स्वरूपेण जितस्मरस्त्वयेऽसयंपरो
रिणि उमरुद्धिजंभते इदं निगरं तु न केऽपि जानते त्वमीदृशः कामजयी विवेकतः ८०
क्व सौख्यमुत्तुङ्ग तुरङ्ग रोहणं प्रसन्नवक्त्रेन्दुसुखी विलासजन्म क्व वेदतत्त्वार्थकि
रः सुधा गिरः समाभृतो नेकरसाश्रयाः किल ८१ अहो सुखाम्भोजमरन्द राम
सारितं वचस्त्वदेहश्रुतिगोचरीकृतं रमामनोज्ञां प्रथितउत्सवोपमा स्वहृतम म्यांस्म ७८

रणेकरोतिनः ८२ कचिन्नतावच्छ्रुतिसंस्कृतिस्थितिः कटत्वमल्पन्नमुखंश्रुतेः परम
न्नवाचितेभ्यो लललवोपिलभ्यते केवाविरुद्धोऽर्थइहप्रतीयते ८३ तवाश्रितैः करणं
यथसमागतेर्हिमेमहाकौतुकेर्महात्मनाम् जउत्वमाप्येनतक्रुमीश्वरः स्मरणं
विलंबकृतवान्स्तदुत्तरे ८४ तद्गुणेभ्यतल्लभषणात्वयामनः प्रहानाइवधावतां
मर्वाः अहन्नाचितेविदुषेपिसकृत्यलुहत्निवकारमपिप्रभुं गिराम् ८५ पुरास्वयंभुजं
गहेतहात्मनाकृतेस्थिरीकृतेमवाप्समानसः समस्तवर्णाश्रमधर्मरक्षितंताधिकारं
विहधेमनुस्वजम् प्रदर्शिताते नगरोरनुज्ञयासमस्तधर्मस्थितिरन्यदुर्गामा सह
स्वभावेवजनस्यपद्धतिः सुखायसामोन्यविशेषभावतः ८७ कृतंदयाप्राणपवधः सम

७९ र्प्यंणांस्मृतिस्तथेशास्त्रवर्मार्वेलौकिकैः त्रिधोऽजपः स्मावनकर्षसेवनात्मनुक्रमाद्भ्रम
मुज्जोरुयज्ञुवाम् ॥ ८८ ॥ जपस्तनौग्रामणाश्चाभुनरस्पतिस्तनासरवार्षणारूद्रक
भूपता अनाश्रितानां कृषिमापद्दोविशामेवनांक्रमुद्दृष्टिजन्मनाम् ॥ ८९ ॥ वि
शेषधर्मोन्नहिहेयमिच्छतांगतिंपरत्रात्रवगर्हणाक्षतिम् गतेतुतस्मिंस्त्वतः आ
त्मवर्त्तनामतस्सवर्णासमतत्वकाभिदा ॥ ९० ॥ त्रयोगुणाः सत्वरजस्तमोभि
दासदैवपर्यायगतागतक्रमात् यथाहिनघ्नन्निशामयार्द्रमेपरिभ्रमन्तोपिन
गोवरीकृताः ॥ ९१ ॥ कसत्वमुद्बोधमयंसुखात्मकंरजः कतसत्वहर्षविषादनम् राम
कवातमोहनमिन्द्रियात्मनोकृतेविवादेपयरोतदीक्षणम् ॥ ९२ ॥ सुविस्तरस्त ७९